

Lezen

JAARGANG 10 NUMMER 3 2015
EEN UITGAVE VAN STICHTING LEZEN

KARST-JANNEKE ROGAAR ILLUSTREERT
KINDERBOEKENWEEKGESCHENK

BOEKBEWERKINGEN IN HET THEATER ••• OVERSPELIGE ROMANS ••• KINDER-
BOEKENWEEK: INTERVIEW SIMON VAN DER GEEST EN KINDERBOEKEN OVER WETEN-
SCHAP ••• BOEKSTART INFORMATIEBIJeenKOMST ••• VADERS VOOR LEZEN
IN 2015 ••• BOEKBLOGGERS EN LEESFANATEN ••• PORTRET ANNE VEGTER
••• HET ATELIER VAN KARST-JANNEKE ROGAAR ••• FILMPJES IN DE KLAS

5 september Manuscripta, Zwolle, cpnb.nl ••• 6 t/m 13 september Week van de Alfabetisering, weekvandealfabetisering.nl ••• 8 september Wereld Alfabetiseringsdag, weekvandealfabetisering.nl ••• 11 t/m 20 september SWALK (voorheen Maand van het Friese Boek), swalk.nl ••• 13 september Roald Dahl-dag, uitgeverijdefontein.nl ••• 17 september BoekStart Inspiratiebijeenkomst, RAI Amsterdam, boekstartpro.nl ••• 18 september Uitreiking Parel voor de Beste Boekverfilming, uitgereikt tijdens Film by the Sea, filmbythesea.nl ••• 19 september 33ste Nacht van de Poëzie, nachtvandepoezie.nl ••• 23 september Bekendmaking Gouden Penseel en Gulden Palet, cpnb.nl ••• 25 t/m 26 september Drongo Festival, drongofestival.nl ••• 1 t/m 31 oktober Maand van de Geschiedenis, cpnb.nl ••• 1 t/m 31 oktober Christelijke Kinderboekenmaand, christelijkkinderboeken.nl ••• 1 oktober De Nationale Voorleeslunch, ouderen worden in het kader van Wereldouderendag, voorgelezen in bibliotheken en zorginstellingen, lezen.nl, nationalevoorleeslunch.nl ••• 2 oktober Studiemiddag voor vmbo- en mbo-docenten Nederlands. Thema: Over lezen gesproken, Beatrixgebouw Utrecht, nadere informatie: pvanduijvenboden@lezen.nl ••• 5 t/m 7 oktober Aiden Chambers bezoekt pabo's in Nederland, info@lezen.nl ••• 6 oktober Prijsuitreiking en bekendmaking Gouden Griffel 2015 tijdens het Kinderboekenbal, cpnb.nl ••• 7 oktober Internationale Dag van de Schoolbibliotheek ••• 7 t/m 18 oktober 61ste Kinderboekenweek, thema: Raar, maar waar! Over natuur, wetenschap en techniek, cpnb.nl ••• 10 t/m 17 oktober Week van het Nederlands, taalunie.nl ••• 12 oktober Start van De Weddenschap, de leescampagne voor vmbo en mbo, deweddenschap.nl ••• 18 oktober Kinderboekenmarkt Den Haag, in ZUID57, kinderboekenmarkt.nl ••• 21 oktober Bekendmaking nominaties NS Publieksprijs, cpnb.nl ••• 1 t/m 30 november Nederland Leest, nederlandleest.nl ••• 7 t/m 8 november Geen Daden Maar Woorden Festival, gdmw.nl ••• 12 t/m 15 november Crossing Border, Den Haag, crossingborder.nl ••• 13, 14 november Congres Het Schoolvak Nederlands in Tilburg, hetschoolvaknederlands.org ••• 14 november Lezersfeest, Centrale Bibliotheek Rotterdam ••• 15 november de Grote Vaders Voor Lezen Voetbalwedstrijd, vadersvoorlezen.nl, info@lezen.nl ••• 16 november Stap op de Rode Loper, leesbevorderingsevenement voor het vmbo, stapopderodeloper.nl ••• 18 november Uitreiking NS Publieksprijs/Boek van het Jaar 2015, cpnb.nl ••• 16 t/m 22 november Vaderweek, cpnb.nl, leescoalitie.nl ••• 20 t/m 27 november Week van de Mediawijsheid, weekvandemediawijsheid.nl ••• 18 november Nederland Leest live!, cpnb.nl ••• 26 t/m 28 november Wintertuinfestival, Nijmegen, wintertuin.nl

Veel puzzelaars deden mee aan de **ZOMERLEZENQUIZ** van Stichting Lezen. De twee winnaars, die ieder een boekenbon van 50 euro wonnen, hebben inmiddels bericht gekregen. Voor de juiste quiz-antwoorden kunt u kijken op lezen.nl.

Wilt u het tijdschrift *Lezen* blijven ontvangen? Meld u dan opnieuw aan!

Het tijdschrift *Lezen* wordt door veel professionals gewaardeerd. Omgekeerd heeft Stichting Lezen heel veel waardering voor de manier waarop de leescultuur in Nederland dankzij mensen zoals u vorm krijgt. Vier keer per jaar biedt het tijdschrift *Lezen* inspiratie en informatie voor een ieder die zich bezighoudt met lezen, taal of leesbevordering. En nog gratis ook! Om dat ook in de toekomst te kunnen blijven bieden, is het van belang dat alle exemplaren op het juiste adres terechtkomen. Vandaar dat we ons bestand periodiek opschonen.

Als u tijdschrift *Lezen* wilt blijven ontvangen kunt u zich via onze website opnieuw aanmelden. Ga naar lezen.nl en klik op 'aanmelding tijdschrift Lezen'.

Na invulling van het formulier blijft u *Lezen* vier keer per jaar gratis ontvangen. Ook nieuwe abonnees kunnen zich via de website aanmelden.

NB: Toezending binnen Nederland is gratis. Voor andere landen wordt een bijdrage in de verzendkosten gevraagd. Overigens is het tijdschrift *Lezen* ook digitaal te lezen via lezen.nl.

Indien u het formulier niet invult, gaan we ervan uit dat u geen interesse meer heeft om het blad te ontvangen.

Redactioneel

Heeft u een goede (lees)zomer gehad en bent u weer vol energie aan de slag? Wat ons betreft begon de zomer voor de leesbevordering in Nederland al goed. Het leesbevorderingsprogramma Kunst

van Lezen zal de komende drie jaar voortgezet worden binnen het actieprogramma Tel mee met Taal. En begin juli nam de Tweede Kamer een aantal moties aan waarin is vastgelegd dat er voor taalontwikkeling, lezen en voorlezen structureel aandacht moet zijn op consultatiebureaus, op mbo-opleidingen en in het curriculum van lerarenopleidingen. Dat is een belangrijke stap voorwaarts in het versterken van leesvaardigheid en de leescultuur. Elke nieuwe schakel versterkt de keten.

Een veelzijdige en bloeiende leescultuur heeft grote maatschappelijke betekenis, zo bleek ook onlangs nog maar weer eens tijdens een bijeenkomst over kinderliteratuur en geneeskunde in de bibliotheek van het Letterenhuis. Kinderboeken en verhalen kunnen inzicht bieden in het ziek zijn van kinderen en zorgverleners mogelijkheden aanreiken om kinderen en hun families te begeleiden. In dit nummer leest u meer over 'Lees je beter' en hoe u kunt bijdragen aan het op te zetten register van kinder- en jeugdliteratuur rond ziekte. 'Boeken voor kinderen over wetenschap zijn het fundament van de universiteit en de vooruitgang', zegt Jelle Reumer. De directeur van het Natuurhistorisch Museum in Rotterdam en bijzonder hoogleraar paleontologie selecteerde voor de Kinderboekenweek aanstekelijke kinderboeken over wetenschap, natuur en techniek. Grote kans dat u er uw voordeel mee kunt doen: lees ze (voor) of laat ze lezen.

Gerlien van Dalen,
Directeur Stichting Lezen

Legenda

	0-6 jaar		15-18 jaar
	12-15 jaar		algemeen
	6-12 jaar		

De projecten die recentelijk mogelijk zijn gemaakt met inhoudelijke en/of financiële steun van Stichting Lezen, zijn met aangegeven.

Lezen. Kwartaaltijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie is een uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen Lezen gratis door zich aan te melden via lezen.nl

Redactieadres: Stichting Lezen, Nieuwe Prinsengracht 89, 1018 VR Amsterdam. T 020-6230566 | E-mail redactie: redactielezen@lezen.nl

Voor vragen over gratis toezending en adreswijzigingen: info@lezen.nl | Hoofdredacteur: Gerlien van Dalen | Eindredactie: Jolkje Akveld / Eva Gerrits

Redactie: Jolkje Akveld, Daan Beeke, Eva Gerrits, Annemarie Terhell, Desirée van der Zander

Medewerkers aan dit nummer: Peter van Hugten, Jochem Jurgens, Jørgen Koopmanschap, Pjotr van Lenteren, Mirjam Noorduijn, Jelle Reumer, Elsbeth Tijssen, Anne Vegter

Vormgeving: Ramona Dales, Lijn 1, Haarlem | Uitgever: Stichting Lezen

Druk: Zalsman BV | Coverbeeld: © Karst-Janneke Rogaar

© september 2015 Stichting Lezen. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698. De inhoud van **Lezen** is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechthebbenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

INHOUD

- **4** 'De kracht van suggestie, hè'
Boekbewerkingen in het theater
- **7** Geen klassiek groen blaadje
Lezen en verder lezen
- **8** Mislukken is waardevol
Kinderboekenweek: interview Simon van der Geest
- **10** Blikveld 0-6
- **12** 'Vaders! Lees voor en scoor'
Voortgang Vaders Voor Lezen-campagne
- **14** Blikveld 6-12
- **16** San Francisco ligt aan een haaiabaai
Kinderboeken over wetenschap, natuur en techniek
- **18** Prikfels
- **20** De kinderliteratuur als apotheek
Over de helende werking van lezen
- **22** Blikveld 12-15
- **24** 'Reading is for awesome people'
Boekbloggers aan het woord
- **26** Blikveld 15-18
- **28** Ook het lezen van een gedicht is werken
Portret Dichter des Vaderlands Anne Vegter
- **30** De horrorvoorkeur van twee lieflijke liedjesmeisjes
Yentl en De Boer over lezen
- **32** 'Kinderen staan open'
Een kijkje in het atelier van Karst-Janneke Rogaar
- **34** 'Wat je geeft, krijg je ook weer terug'
Onderwijsvernieuwing: lesgeven met filmpjes
- **36** Eergisteren en morgen, met vissen
Anne Vegter analyseert een gedicht

 [facebook.com/stichtinglezen](https://www.facebook.com/stichtinglezen)

 [@stichtinglezen](https://twitter.com/stichtinglezen)

Eline Vere

‘De kracht van suggestie, hè’

BOEKEN OP TONEEL – Op leeslijsten is hun populariteit tanende, maar in het theater zijn ze onverminderd populair: klassiekers. Dit seizoen te zien: Multatuli, Hella Haasse, Hugo Claus en twee Couperussen (plus *Ventoux* en nog wat biografische voorstellingen). Vijf makers aan het woord.

DOOR JOUKJE AKVELD

Boekbewerkingen doen het goed in het theater. Dat een bekende titel zorgt voor omzet aan de kassa is lang niet de enige reden om een boek te programmeren. ‘Het is prettig als mensen een boek kennen, maar geen doorslaggevend argument,’ zegt regisseur Madeleine Matzer die Hella Haasses *Oeroeg* bewerkte voor toneel. ‘Uiteindelijk maak ik een keuze altijd op inhoudelijke gronden.’

Waren het eerder vooral de vrije producenten, voor hun inkomsten afhankelijk van de kaartverkoop, die het boek als uitgangspunt kozen, de laatste jaren grijpen ook de gesubsidieerde gezelschappen vaker terug naar de literatuur. Ivo van Hove, artistiek leider van Toneelgroep Amsterdam, verklaart op de site van het gezelschap de drie Couperus-bewerkingen die de komende jaren op stapel staan vanuit zijn fascinatie voor de auteur. ‘Couperus is de meest mondiale schrijver uit onze literatuur. Hij behandelt thema’s die de Nederlandse grens ver overstijgen, de hele wereld aangaan.’ Om te besluiten met de wens: ‘Ik wil hem als een tijdgenoot op het toneel brengen, als iemand die in zijn werk de zenuwen van onze 21ste eeuw raakt.’

Woutertje

Die wens deelt ook Czeslaw de Wijs, als twaalfjarige een van de hoofdrolspelers in de televisieserie naar Tonke Dragts boek *De zevensprong*, nu theatermaker bij 't Barre Land en fervent Multatuli-lezer. In het voorjaar brengt het gezelschap samen met Maatschappij Discordia diens *Ideën* in het theater (volgens de schrijver slechts met twee e’s geschreven), waarvan ook de verhalen over Woutertje Pieterse deel uitmaken. Of die teksten, geschreven tussen 1862 en 1877, niet gedateerd zijn? ‘Nee joh. Multatuli’s strijd met de huichelarij in de wereld is van alle tijden,’ zegt De Wijs. ‘Voor mij is hij een van de beste schrijvers die er bestaan. Multatuli besloot op een dag geen fictie meer te schrijven, maar alleen nog de waarheid. Ideeën. Meanderende gedachten die van onderwerp naar onderwerp dwalen. Het zijn stukken die bijna lezen als een parodie

op een filosofisch systeem. Maar op een gegeven moment ging hij zo walgen van al die waarheid dat hij snakte naar poëzie, naar een sprookje. Dat werd Woutertje Pieterse. In onze bewerking zal Woutertje ook die functie hebben: het is de smeerolie van de voorstelling, de poëzie die de boventoon voert, ingebed in de *Ideën*. Misschien dat we Multatuli zelf ook nog even zullen opvoeren als personage, het kan nog alle kanten op. Eigenlijk hoop ik dat dit pas de eerste voorstelling naar zijn werk zal zijn. De *Ideën* zijn eindeloos, het zou mooi zijn om ook een tweede en derde deel te maken.'

Theater versus film

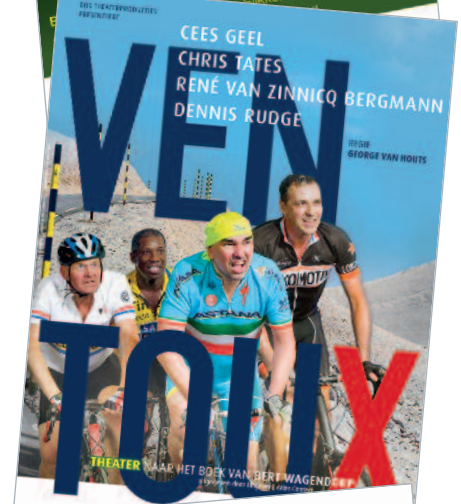
Oeroeg, *De stille kracht*, Multatuli's *Ideën*, *Eline Vere*, *Ventoux* – het is een greep uit de boeken die komend seizoen in het theater worden gebracht. De populariteit van de toneelbewerking gaat gelijk op met die van het boek in de bioscoop, maar volgens Madeleine Matzer is er een belangrijk verschil: 'Een film vervangt alle beelden in het boek, theater suggereert. Op toneel kun je extra lagen aanbrengen, de verbeelding wordt meer geprikkeld.' Een zeer natuurgetrouwe bewerking vindt ze daarom niet interessant: 'Je kunt *Oeroeg* brengen met een groot aantal personages en een realistisch decor, maar ik houd het liever sober. Leopold Witte speelt de verteller die terugblijkt op zijn jeugd in Nederlands-Indië, Helge Slikker vertegenwoordigt alle andere personages, onder wie *Oeroeg*. Tegelijk staat Helge als muzikant op het toneel. Met muziek kun je meer vertellen dan met alleen taal. Het wordt een muzikale, vertellende voorstelling.'

George van Houts, die Bert Wagendorps verfilmde bestseller *Ventoux* voor toneel bewerkte, onderstreept dat theater andere mogelijkheden biedt dan film. '*Ventoux* is geplugd als vrolijk fietsboek over mannavrienschap. Mannen die niet zo nodig hoeven te ouwehoeren, maar liever iets doen. Samen fietsen ze een berg op nadat ze elkaar dertig jaar niet hebben gezien. Dertig jaar! Hoezo vriendschap, denk ik dan. De film is veel te licht gebleven, je zit anderhalf uur naar niks te kijken. Ik neem meer afstand tot het boek. Bij mij geen mannen die elkaar in fietskleding aan de bar op de schouders staan te rammen. Op zich herken ik het wel, vijftigers die hun jeugdvrienden opzoeken, maar dat heeft in mijn ogen meer te maken met paniek dan met vriendschap. Het leven is over de helft, angst voor de dood moet worden bezworen en dat doen die mannen door terug te krabbelen in de tijd. Die doodsbezwering wil ik benadrukken. Mijn *Ventoux* wordt geen standaard boekbewerking; de voorstelling wordt duisterder dan het boek en de film.'

Eline

In de carrière van actrice Hanne Arendzen spelen boekbewerkingen een grote rol. Ze was te zien in de toneelversies van *De avonden* en *Vaslav* en in de verfilming van *Het diner*. Leuk en handig voor cvk'ers, noemt ze al die boekbewerkingen van tegenwoordig. 'Zelf had ik het als achttienjarige in elk geval wel nuttig gevonden als steuntje in de rug bij het lezen voor de lijst.' Dit seizoen speelt ze Eline Vere in Ger Thijs' theaterbewerking van Couperus' gelijknamige roman. Arendzen las het boek ooit met tegenzin voor school. 'Ontzettend saai, Eline vond ik een echt zeikwif. Tot de rol op mijn pad kwam en ik het opnieuw ben gaan lezen, toen pas ontdekte ik hoe tragisch ze eigenlijk is. Ze zit vast in haar leven, alles staat stil. Frank de Jonghe heeft haar in *Eline Vere bij de psychiater* gediagnosticeerd aan de hand van haar uitspraken. Daar kwam uit dat ze ernstig depressief is en aan verschillende persoonlijkheidsstoornissen lijdt.'

Zo'n bekend personage spelen scheidt verwachtingen, weet Arendzen inmiddels. 'Na afloop van *De avonden* kwamen er revianen naar ons toe om te vertellen hoe we het eigenlijk hadden moeten doen. Daar sprak een grote betrokkenheid uit. Wat Eline betreft, een docent op de toneelschool zei: acteren is een falende poging. Dat geldt ook voor Elines gevecht met het leven. Ze is niet in staat haar driften te kaderen, gaat

En verder:

De stille kracht, Toneelgroep Amsterdam, 01-10 t/m 14-02. tga.nl

Volgens velen Couperus' beste roman. Over resident Otto van Oudijck die op Java ten onder gaat aan 'de stille kracht'; voodoo-achtige tovenarij waarmee Indiërs hun overheersers belagen. *De stille kracht* is de eerste van drie Couperus-bewerkingen van regisseur Ivo van Hove bij Toneelgroep Amsterdam. Met Gijs Scholten van Aschat als Otto van Oudijck en Halina Reijn als zijn nymfomane vrouw Leonie.

Bomans, Hummelinck Stuurman, 10-02 t/m 14-05. hummelinckstuurman.nl
Juli 1971 verbleef schrijver en columnist Godfried Bomans op uitnodiging van de AVRO en VARA een week op het onbewoonde eiland Rottumerplaat. Hij vond het er verschrikkelijk, getuige zijn vaak humoristische radioreportages en z'n *Dagboek van Rottumerplaat*. Ruud van Megen bewerkte deze episode uit Bomans' leven tot een toneelvoorstelling, rijkelijk puttend uit het oeuvre van de schrijver. Met o.a. Hein van der Heijden en Annick Boer, regie Gijs de Lange.

Ik kom terug, Bos Theaterproducties, 02-12 t/m 08-05. bostheaterproducties.nl
Al tijdens het schrijven van *Ik kom terug*, zijn met de Libris Literatuur Prijs bekroonde roman over zijn moeder, wist Adriaan van Dis dat hij het verhaal ook op toneel wilde brengen. Hij wist ook wie zijn moeder moest spelen: Olga Zuiderhoek. Die zegde toe. Zelf speelt Van Dis de zoon, zijn alter ego in het boek. Een tragikomedie over een verstikkende band tussen een moeder en haar zoon, geregisseerd door Michiel van Erp (tv-serie *Ramses*).

Het jaar van de kreeft, Toneelgroep Amsterdam, 23-03 t/m 28-05. tga.nl

Hugo Claus' roman *Het jaar van de kreeft* over een destructieve liefde is een van de lievelingsboeken van de Vlaamse regisseur Luk Perceval. 'Wat mij interesseert is de vage scheidslijn tussen waan en werkelijkheid, de liefde als verslaving en zelfbedrog,' aldus Perceval. 'Of, om het met James Joyce te zeggen: *love loves to love love*.' Met Gijs Scholten van Aschat en Maria Kraakman als het liefdespaar Pierre en Toni.

BEELD: JAN VERSWEYELD

overall vol in. De Jonghes conclusie is dat ze niet gered kán worden. Toch voert ze haar strijd tot het bittere eind. Als personage is ze te vergelijken met *grande dames* uit de toneelliteratuur als Desdemona, Nora en Medea.'

Leo (en Tineke)

De rol van Kees Hulst in *Hoe mooi alles* gaat nog een stap verder. Hulst speelt geen bekend romanpersonage maar dichter, tekenaar en bioloog Leo Vroman zoals die naar voren komt in Mirjam van Hengels biografische schets. Wat aanvankelijk een concertante lezing ter ere van Vromans honderdste geboortedag in zijn geboortestad Gouda zou worden, groeide uit tot een volwaardige voorstelling met Esther Scheldwacht als Vromans vrouw Tineke. Hulst: 'Het is een liefdesverhaal, maar je kunt ook zeggen: het geloof in de liefde is in deze voorstelling het belangrijkste. Door de oorlog zijn Leo en Tineke zeven jaar van elkaar gescheiden, de gedachte aan hun liefde houdt hen op de been. Wat mij aan Vroman intrigeert is de combinatie van wetenschapper en kunstenaar die hij in zich verenigde. Als bioloog maar ook als dichter hield hij zich bezig met alles wat leeft en daardoor automatisch ook met de dood – die vond hij maar onbegrijpelijk. Met zijn gedichten weet hij je op een krachtige, haast kinderlijke manier te raken. Tijdens zijn laatste jaren schreef hij bijna dagelijks een gedicht. Pretentieloos, maar nooit geforceerd, er zat nauwelijks iets slechts tussen.'

Een klassieke boekbewerking wordt het niet, zegt Hulst, Van Hengels boek dient als uitgangspunt, maar de vorm is anders. In de voorstelling blikt een stervende Vroman terug op de oorlogsjaren, een cruciale periode in zijn leven. 'Vroman werd 99 jaar, tijdens de oorlog was hij eind twintig. Het is nog even de vraag hoe ik met mijn fysiek die twee leeftijden zal verbeelden,' zegt de 63-jarige Hulst. Hij twijfelt er niet aan of ze er een vorm voor zullen vinden. 'De kracht van suggestie hè, het is en blijft theater.' ●●●

Eline Vere, regie Ger Thijs. Hummelinck Stuurman, 16-09 t/m 30-01.

hummelinckstuurman.nl

Hoe mooi alles, regie Léon van der Sanden. Stichting Tweeheid, 22-09 t/m 19-12.

hoemoialles-toneel.nl

Ventoux, regie George van Houts. Bos Theaterproducties, 25-09 t/m 06-02.

bostheaterproducties.nl

Oeroeg, regie Madeleine Matzer. Bos Theaterproducties, 06-11 t/m 14-02.

bostheaterproducties.nl

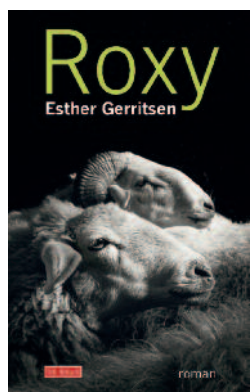
Ideën. 't Barre Land & Maatschappij Discordia, vanaf 17-03.

barreland.nl, discordia.nl

Geen klassiek groen blaadje

Perfect huwelijk strandt door affaire van echtgenoot met dochter van beste vriend. Echtgenote neemt wraak. *Dodelijke stilte* van Asa Harrison (House of Books, als e-book verkrijgbaar) is een ijzersterke psychologische thriller vol originele beschrijvingen van alledaags ongeluk, met zorgvuldig gedoseerde schokeffecten.

Uw man is omgekomen bij een ongeluk, vertelt de politie. En eh... hij zat met zijn assistente naakt in de auto. Dit overkomt Roxy in de gelijknamige roman van Esther Gerritsen (De Geus), die net niet de Libris Literatuur Prijs won.

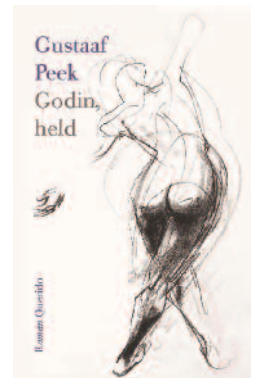
OVERSPEL – Het gras lijkt altijd groener aan de overkant, maar wie eenmaal op het gazon van de burens zit, weet dat het er niet per se beter is dan onder de eigen parasol. Het is een thema waar romans al eeuwenlang mee worden gevuld, want literatuur gedijt goed bij de pijn van gevallen mensen. Ook tegenwoordig bestaan er verrassende varianten op het oude liedje.

DOOR EVA GERRITS

Olivier, een oudere professor kunstgeschiedenis aan een Franse universiteit, krijgt een aardschok als hij de beeldschone Fie in het oog krijgt, een jonge uitwisselingsstudente die bij hem college komt volgen. Het betreft hier geen klassiek gevalletje oude man ziet mooi jong blaadje. Niet Fie's schoonheid treft hem zo, maar haar verbijsterende gelijkenis met de liefde van zijn leven. Dat is niet de vrouw met wie hij uiteindelijk is getrouwd. Wie dat wel was, hoe het ging tussen hen en wat er is gebeurd waardoor hij haar verloor – het komt allemaal weer terug. Tot zijn ongemak vraagt de docent die Fie onderdak verleent of Oliver een beetje op haar wil passen en wegwijzen maken in Parijs. Ze kent niemand en is nogal eenzelig. Tegen wil en dank ontfermt Olivier zich over haar. Hij pantsert zich aan alle kanten, maar stiekem doet hij meer voor haar dan je van een onbekende mag verwachten. En ondertussen verbaast Oliviers vrouw zich over de toenemende instabiliteit van haar man. Het duurt even maar uiteindelijk slaat de liefde toe: Fie krijgt een vriendje. Dat zal wel het einde zijn van Oliviers verstandsverbijstering, zou je denken. En dat zou een opluchting zijn, je gunt de sympathieke Olivier zijn rust en Fie blijkt een grillige ziel. Maar gelukkige mensen zijn niet interessant in romans; dan gaat pas echt de deksel van de doos van Pandora.

Zo mooi als de titel klinkt, is ook het verhaal van Hofstedes debuutroman *De hemel boven Parijs* geschreven, vol trefzekere, verrassende metaforen, met het nodige psychologisch inzicht en vooral met een uitstekend gevoel voor drama. Het filmcontract is al getekend. ●●●

De hemel boven Parijs, Bregje Hofstede. Cossee, € 19,90

De stijlvol geschreven, stomende overspel-roman *Godin, held* (Querido) vertelt in omgekeerde chronologische volgorde over een man en een vrouw die hun hele volwassen leven getrouwd zijn met een ander, maar verliefd op elkaar. Auteur Gustaaf Peek toont alleen momenten van hun samenzijn.

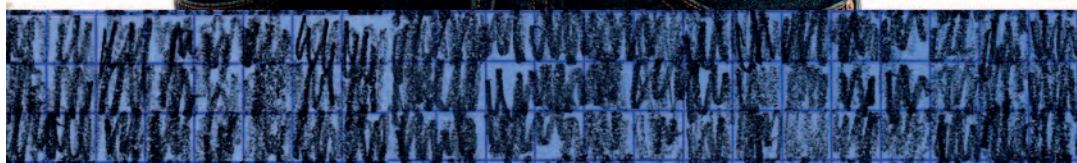
Mascha heeft een vriend en twee kinderen, maar zoekt onder andere afleiding in een uit de hand gelopen Facebook-relatie. Over keuzemogelijkheden en verwarring – *Misschien wel niet* van auteur en filosoof Jannah Loontjens (Ambo Anthos) zit op de huid van de tijd.

Mislukken is waardevol

INTERVIEW MET SIMON VAN DER

GEEST – Bij het schrijven van het Kinderboekenweekgeschenk 2015 vond tweevoudig Gouden Penseelwinnaar Simon van der Geest inspiratie in de geschiedenis van de Zweedse ontdekkingsreiziger Salomon August Andrée, die in een ballon richting Noordpool vloog. *Per ongelukt!* werd een groots avontuur vol vriendschap, verliefdheid, moed en een flink aantal uitvindingen, die Van der Geest samen met illustrator Karst-Janneke Rogaar zorgvuldig in elkaar puzzelde.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Hoe kwam je op het idee om over een ballonvaart te gaan schrijven?

‘Twee jaar geleden was ik op vakantie in Zweden. In de boekenkast van het vakantie-huisje stuitte ik op een boek over Salomon August Andrée, die van plan was met een ballon vanaf Spitsbergen over de Noordpool te vliegen. Een waanzinnig, fantastisch verhaal dat zich afspeelt in de belle époque, die tijd van grote ontdekkingen, toen er nog een piepklein stukje terra incognita was op aarde.’

Wat maakt zijn geschiedenis zo bijzonder?

‘Er waren sceptici, vooral in het buitenland, maar de Zweden vonden het zo’n gaaf idee dat ze erin wilden geloven. Alfred Nobel was Salomons grootste geldschieter, ook de Zweedse koning moedigde hem aan. Die overmoed! Dat vind ik prachtig. Er zijn zoveel mooie details van zijn reis bekend: gedoe met ijsberen, wegdrijvende ijsschotsen. Salomon communiceerde onderweg via postduiven en stuurde zelfs flessenpost, in de hoop dat iemand zijn bericht zou vinden en dat naar de Zweedse krant zou sturen. Ongelooflijk toch? Ik wist: dit is zo’n mooi verhaal, hier moet ik iets mee.’

En dat werd het Kinderboekenweekgeschenk?

‘Ja. Ik dacht: het is een lekker vet avontuur en ook dramatisch interessant, en intussen kan ik dicht bij mezelf blijven en schrijven in een taal die ik fijn vind. Tijdens mijn opleiding had ik al eens een verhaal geschreven over een jongen met een vader in de gevangenis, die allerlei trucs verzong om zijn vader te bevrijden. Ook dat kon ik gebruiken. Het Kinderboekenweekgeschenk is een cadeau bedoeld voor een grote groep kinderen. Het moet daarom een feestje zijn.’

Plus: het past prachtig in het thema van de Kinderboekenweek over natuur, wetenschap en techniek.

‘Het verhaal van Salomon appelleert aan een enorme expeditiedrift, een drang om te ontdekken. Dat is herkenbaar voor kinderen, die willen alles onderzoeken. Als kind was ik altijd tandwielen aan het tekenen of aan het knutselen met karton of elektronica. Samen met Karst-Janneke heb ik me gebogen over de technische details van alle uitvindingen. Zit ik nog te prutsen met een schietanker om de ballon op koers te houden, zegt zij: nee, het moet een radiografisch bestuurbaar bootje zijn. Toen werd het een een-tweetje: de ballon moest natuurlijk worden aangestuurd door een drone.’

Gaat Per ongelukt! net als je Gouden Griffelboek Dissus over heldenmoed?

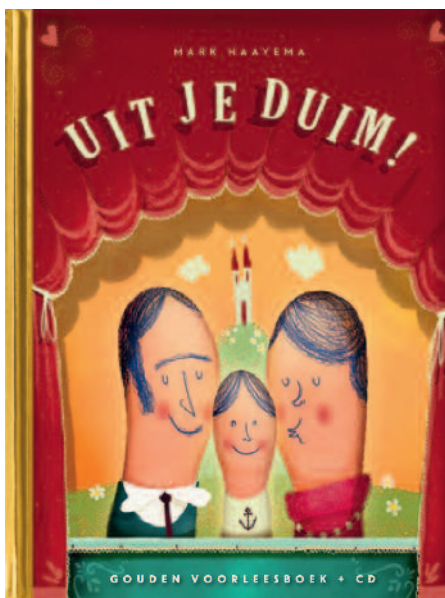
‘Deels wel ja. *Dissus* ging over het overwinnen van angst, over die drang om het verst te durven gaan – zo herkenbaar voor jongens. In *Per ongelukt!* is mislukken een rode draad. Salomon had een grootse, bijna epische expeditie voor ogen en die is grandioos mislukt. Hij is gestrand, er werd niets meer van hem en zijn medereizigers vernomen. Later werd hij ingevroren teruggevonden op het eiland Kvitøya. Alles is bewaard gebleven: zijn kleren, de logboeken, zijn foto’s. Achteraf zie je dat hij fout op fout op fout heeft gestapeld, de expeditie was gedoemd om verkeerd af te lopen. Maar dat is achteraf. Iedereen moedigde hem aan om door te gaan. Het is groter geworden dan zichzelf.’

Is hij dan toch een held?

‘Zijn moed is in elk geval bewonderenswaardig. Of het ’t waard is geweest – daar ben ik nog niet uit. Bij het schrijven heb ik daar veel over nagedacht. Maar zeker in deze tijd, waarin alles gehaast moet, vind ik het een mooi verhaal om te blijven vertellen. We zijn steeds meer gericht geraakt op Cito-toetsen en scores, alles is gefocust op succes. Er is zo weinig tijd om te mislukken. Dan wordt falen ineens een probleem. Terwijl het essentieel is: je moet durven experimenteren en op je bek kunnen gaan. Anders kom je nooit uit je eigen veilige wereldje.’ ●●●

Per ongelukt! is het verhaal van Ro, wiens moeder zit opgesloten in de Tulband, een gevangenis in de Waddenzee. Zij wordt verdacht van het stelen van het logboek van ballonvaarder Salomon. Ro, zijn vriend Archie en hun nieuwe klasgenoot Lela beginnen in een afgelegen schuur te knutselen aan een superfantastische uitvinding waarmee ze haar willen bevrijden. Het Kinderboekenweekgeschenk, geschreven door Simon van der Geest met tekeningen van Karst-Janneke Rogaar verschijnt in een oplage van 364.000 exemplaren en wordt tijdens de Kinderboekenweek van woensdag 7 tot en met zondag 18 oktober cadeau gedaan bij aankoop van ten minste tien euro aan kinderboeken (zie ook p. 32, 33 voor een interview met Karst-Janneke Rogaar).

Uit je duim!

Voor het Gouden Voorleesboek *Uit je duim!* sprak Mark Haayema met negen kinderen tussen de vier en tien jaar oud, die niet lang meer te leven hebben. Het initiatief kwam van stichting Gouden Moment, die terminaal zieke kinderen een gouden moment wil laten beleven. 'Mijn meest bijzondere project ooit,' noemde Haayema het boek op Facebook. Telefonisch licht hij toe: 'Via een palliatief pedagoog van het Emma Kinderziekenhuis ben ik met de kinderen in contact gekomen. Ik heb negen mooie, indrukwekkende, maar ook gewoon leuke gesprekken met hen gevoerd.' Want een verdrietig boek gaat het niet worden. Haayema heeft de fantasieën van de kinderen opgetekend, niet het verhaal van hun ziekte. 'Het worden vrolijke en gekke verhalen.' Verhalen die worden geïllustreerd door onder anderen Loes Riphagen, Yvonne Jagtenberg en Mark Janssen en op bijgeleverde cd worden voorgelezen door de helden van de kinderen, zoals Ferry Doedens en Paul de Leeuw. 'Daphne sprak ik als eerste,' schrijft Haayema op Facebook. 'Ze zal haar verhaal niet meer kunnen lezen, maar haar racekonijn Snuf zal trots op haar zijn.' [JA]

Uit je duim!, Mark Haayema & diverse illustratoren. Rubinstein, € 15,- (4+).

Verschijnt november

Kleuteruniversiteit

Kleuteruniversiteit is bedacht en opgericht door Sanne Ramakers van de website jufsanne.com. Samen met haar team, en in samenwerking met kinderboekenuitgevers, levert zij digitale projecten voor (kleuter)leerkrachten op basis van (prenten)boeken. 'Het is altijd mijn wens geweest om naast mijn eigen website jufsanne.com één website te creëren waar mensen uit het onderwijs terecht kunnen met hun ideeën en materialen: voor collega's, door collega's. Omdat goede ideeën moeten worden beloond en om auteurs en illustratoren te stimuleren om kwalitatieve en doelgerichte producten te blijven ontwikkelen voor de kleuterleeftijd, is een groot deel van de materialen beschikbaar tegen betaling,' aldus Ramakers op de site. Daarnaast organiseert Kleuteruniversiteit inspiratiedagen voor kleuterleerkrachten, bedoeld om te informeren en enthousiasmeren. Tijdens deze dagen kunnen leerkrachten workshops volgen, een lezing bijwonen van een auteur of illustrator en boeken kopen bij samenwerkingspartner Leesvink. De inspiratiedagen vinden plaats op basisscholen door het hele land. De eerstvolgende is op zaterdag 3 oktober in Heerenveen, gastillustrator is Mies van Hout. [JA]

kleuteruniversiteit.nl

Kinderboekenweektip voor jonge kinderen

De komende Kinderboekenweek (7-18 oktober) draait het onder het motto 'Raar maar waar!' om boeken over wetenschap, natuur en techniek. Maar er is meer om je over te verbazen. De wereld bijvoorbeeld, zoals opgetekend in *De grote avonturenatlas*. Op iedere spread wordt een ander land of werelddeel verbeeld. 'De wereld is jouw schatkamer,' schrijft illustratrice Lucy Letherland die het boek voorzag van grote platen waarop lekker veel te zien is en ook het een en ander te lezen. Dat je op het noordelijkste puntje van Lapland kunt overnachten in een iglo met een glazen dak zodat je het noorderlicht kunt zien, bijvoorbeeld. Dat er in de Japanse vallei van de Yokoyurivier een apenpark is waar apen badderen in warmwaterbronnen. En dat je in de Grand Canyon eerst je laarzen moet checken voor je ze aantrekt omdat er weleens een ratelslang in zou kunnen zitten. Rare, maar ware en vooral leuke weetjes voor jonge kinderen, helder en vrolijk in beeld gebracht met aanstekelijke details. [JA]

De grote avonturenatlas, Lucy Letherland. Rubinstein, € 24,95 (5+)

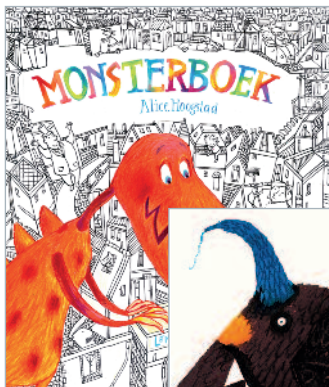
Thé Tjong-Khing meets Jheronimus Bosch

2016 is uitgeroepen tot Jheronimus Bosch-jaar; dan is het vijfhonderd jaar geleden dat 'den duvelmaker' uit Den Bosch stierf. Het Noordbrabants Museum eert de kunstenaar met een grootse overzichtstentoonstelling: van 12 februari tot en met 8 mei 2016 zijn schilderijen te zien van over de hele wereld. Vooruitlopend op het Bosch-jaar verschijnt *Bosch – Het vreemde verhaal van Jeroen, zijn pet, zijn rugzak en de bal...*, een tekstloos prentenboek van Thé Tjong-Khing, waarin hij de hoge kwaliteit van zijn eerdere kunstprentenboek dit jaar, *Kunst met taart*, evenaart. Thé maakte het boek op verzoek van uitgeverij Leopold. 'Eerlijk gezegd had ik niet zoveel met Bosch,' zegt hij. 'Maar eenmaal bezig vond ik het wel erg avontuurlijk om in zijn nachtmerriewereld rond te dwalen. Ik heb die typische Bosch-wezens uit hun context gehaald en ben ermee aan de haal gegaan. Ik had een verhaallijn in mijn hoofd en daar moesten ze in passen. Wat betreft illustreren gedij ik goed in een duistere wereld vol naderend onheil, en waar kun je daarvoor beter terecht dan bij Bosch? Ik heb er met ontzettend veel plezier aan gewerkt.' [JA]

Bosch, Thé Tjong-Khing. Leopold, € 17,50. Verschijnt november

ILLUSTRATES THE TJONG-KHING

Penselen

Tijdens de midzomerkinderboekenborrel van de CPNB op 24 juni werd bekendgemaakt welke boeken dit jaar met een Griffel of Penseel zijn bekroond. Zilveren Penselen zijn er voor de prentenboeken *Sneeuwitje breidt een monster* van Annemarie van Haeringen en *Monsterboek* van Alice Hoogstad. Zilveren Paletten (voor buitenlandse illustratoren) gaan naar *Is er dan niemand boos?*, illustraties van Marc Boutavant bij verhalen van Toon Tellegen, en het prentenboek *Het donker* van Jon Klassen. Daarnaast waren er drie Vlag & Wimpels voor de illustraties in *Vreemde vogels, bizarre beesten* van Adrienne Barman, *In volle vaart* van Cruschiform en *Doodgewoon* van Sylvia Weve – de door Bette Westera geschreven dichtbundel die eerder werd bekroond met de Wouter-tje Pieterse Prijs. Op 23 september wordt bekendgemaakt welke tekenaars hun Zilveren Penseel en Palet mogen inwisselen voor Goud. Opvallend is het kleine aantal Zilveren Penselen en Paletten (vier) in vergelijking met de negen Zilveren Griffels voor de best geschreven kinderboeken (zie voor de griffelbekroningen p. 14). [JA]

Nederlandse tekenaars in Rio de Janeiro

'*Isso aqui ôô, é um pouquinho da Holanda*' ('Dit is een klein stukje Nederland') – onder die titel opent in de bibliotheek van Rio de Janeiro in september een expositie met werk van twintig Nederlandse illustratoren. De tentoonstelling is onderdeel van een literatuurfestival in Brazilië en wordt georganiseerd door het Nederlands Letterenfonds, dat zich bezighoudt met de verspreiding en promotie van de Nederlandse literatuur in het buitenland. Er zullen onder meer klassiekers te zien zijn als Dick Bruna, Fiep Westendorp, Max Velthuis en Thé Tjong-Khing; grafisch werk van Floor Rieder, Fleur van der Weel, Jan Jutte en Sieb Posthuma; de coloristen Annemarie van Haeringen, Mies van Hout en Marije Tolman en de steeds van handschrift veranderende Sylvia Weve en Martijn van der Linden. Met de expositie wil het Letterenfonds de kwaliteit en rijkdom tonen van de Nederlandse illustratiekunst. Daarnaast probeert zij Braziliaanse uitgevers te interesseren. Werk van Ingrid en Dieter Schubert, Annemarie van Haeringen en Philip Hopman verscheen al eerder in Brazilië. Wie weet ligt er straks ook het oer-Hollandse *Nederland* van Charlotte Dematons in de boekwinkel. [JA]

letterenfonds.nl

ILLUSTRATIE FLEUR VAN DER WEEL

Beau van Erven Dorens leest voor tijdens het Nationale Voorleesontbijt 2015.

FOTO CHRIS VAN HOUTS

‘Vaders! Lees voor en scoor’

VADERS INSPIREREN – Vaders moeten vaker voorlezen, luidt de boodschap van de Vaders Voor Lezen-campagne van de Leescoalitie. Vooral jongens hebben daar baat bij, blijkt uit onderzoek.

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

Volgens Beau van Erven Dorens heeft ‘de moedermaffia’ zo’n beetje het hele opvoedingsdomein geclaimd en mogen vaders vooral dingen doen als vuurtjes stoken, voetballen, varen en surfen. En voorlezen.

Samen met onder anderen Ronald Giphart, Leo Blokhuis en Ruben Nicolai is de tv-maker en presentator een van de elf bekende vaders die zich met het zogenaamde Vaders Voor Lezen-elftal actief inzet voor Vaders Voor Lezen. Deze campagne van de in 2012 opgerichte Leescoalitie die bestaat uit Stichting Lezen, Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek, Stichting Lezen & Schrijven, en het Nederlands bibliotheekwezen, is erop gericht meer mannen met een boek op de rand van het kinderbed te krijgen. Gelukkig heeft Van Erven Dorens als vader van vier zoons daartoe zelf geen aanmoediging. ‘Voorlezen is een feest,’ vertelt de ervaringsdeskundige in een promotiefilmpje. ‘Het is heerlijk om samen met je kind, wanneer het aan het einde van de

dag naar bed moet, in een verhaal te kruipen.’ Dus ‘Waarde vaders,’ luidt Van Erven Dorens’ devies, ‘claim dat moment.’

Zien lezen doet lezen

Dat ouders die veel voorlezen de taalontwikkeling en leesvaardigheid en zelfs de algemene leerprestaties van hun kinderen positief beïnvloeden, is ondertussen wel bij een redelijk groot publiek bekend. Maar dat het effect van voorlezen verschilt naargelang het moeder of vader is die op de rand van het bed zit, zal niet iedereen zich direct realiseren. Net zomin zullen ouders en opvoeders stilstaan bij het feit dat ze hun zoons anders voorlezen dan hun dochters. Uit de publicatie *Leesverschillen tussen jongens en meisjes: aangeleerd of aangeboren?* (Stichting Lezen, 2014) blijkt dat onderzoek heeft uitgewezen dat zowel jongens als meisjes hun leven lang cognitief voordeel hebben van die diversiteit in voorleesstijlen. Daarnaast zijn er voorzichtige aanwijzingen dat een veelvuldig (voor)lezende vader een voorbeeld voor zijn zoon(s) is. Veel jongens beschouwen lezen als een bezigheid voor meisjes. Praten over boeken is niet ‘cool’. Dat gaat ten koste van je sociale status en mannelijke identiteit: juist schijnbaar aangewaaide intelligentie oogt stoer. Een enthousiast (voor)lezende vader neemt die ongegronde vooroordelen

weg onder het motto: zien lezen doet lezen. Zo houd je jongens letterlijk en figuurlijk bij de les en kan hun groeiende achterstand in het onderwijs worden teruggedrongen.

Vaders verlokken

Na het Jaar van het Voorlezen is Vaders Voor Lezen de tweede campagne van de Leescoalitie die in 2025 onder andere wil hebben bereikt dat alle ouders hun kinderen tot twaalf jaar dagelijks voorlezen. Najaar 2013 gaf Prinses Laurentien, die vanuit Stichting Lezen & Schrijven al jaren tegen laaggeletterdheid strijdt, samen met haar vader Laurens Jan Brinkhorst het startschot voor deze leesbevorderende actie die nog tot eind 2015 loopt.

Projectcoördinatoren Maartje Bolt en Carlijn van Ravenstein benadrukken dat het om een bewustwordingscampagne gaat. Om die reden is de strategie erop gericht zoveel mogelijk vaders te bereiken: zij moeten naar de kinderboekenkast worden gelokt.

Dankzij een heel aantal ludieke acties lijkt dat behoorlijk goed te lukken, zoals met de Voorleesservice voor bedrijven die vorig jaar tijdens de Week van de Alfabetisering door een elftal bedrijven werd gelanceerd en de deelnemers maandelijks digitaal voorleesmateriaal toestuurde.

Het bedrijvenelftal waarin gezaghebbende spelers staan opgesteld als de HEMA, het uwv, Groupon, ABN AMRO, Achmea en oliemaatschappij BP, neemt zijn ambassadeursfunctie uiterst serieus met als gevolg dat al ruim honderd bedrijven hebben aangehaakt. Aanvoerder BP draagt de campagneboodschap zelfs voorbij de Nederlandse grens uit. Op het internationale intranet worden regelmatig campagne-updates geplaatst. Zo vertelt onderhoudstechnicus Florus Gravestein in een interview hoe fantastisch hij de betrokkenheid van zijn werkgever bij Vaders Voor Lezen vindt. Zijn kinderen hebben al heel wat uit de boekenkast van BP Rotterdam geleend. Hij is ervan overtuigd dat het samen lezen van deze boeken hen helpt op school.

Voorlezende vaders stimuleren het leesgedrag van kinderen enorm. Tijdens de Vaderweek van 16 t/m 22 november doet de boekhandel daarom het Schoenboekje cadeau bij besteding van € 15,- aan boeken. Het Schoenboekje bevat een voorleesverhaal van Jan Paul Schutten, getiteld *Pootjes voor de Sint*.

Veel media-aandacht

Sinds de bekende voorleesvaders zich vorig voorjaar tijdens een professionele persconferentie in de Arena een voor een aan het grote publiek hebben gepresenteerd, omarmen ook de landelijke media het Vaders Voor Lezen-project. *Metro*, *NRC*, *BNR nieuwsradio*, *Volkscrant*, *RTL Nieuws*: allemaal berichtten ze op eigen wijze over het belang van de campagne van de Leescoalitie.

De avond voor de lancering was Beau van Erven Dorens tafelheer bij DWDD en las hij voor uit *Hotel De Grote L* van Sjoerd Kuyper. In *RTL Late Night* verklaarde musicalacteur Bastiaan Ragas zijn naar de uitzending meegenomen koffer met jeugdboeken 'heilig' en stak hij de loftrumpet over Sjoerd Kuyper en Jan Terlouw. Daarna liet voorleesgrootvader Job Cohen het publiek ademloos luisteren naar avonturen uit *De GVR* van Roald Dahl.

Optimisme

De campagne zal de tweede helft van november in stijl worden afgesloten met de grote Vaders Voor Lezen Voetbalwedstrijd, waarbij de bekende voorleesvaders tegen een kindereftal spelen. Welke kinderen worden opgesteld is nog onbekend. Een basisplaats kan worden gewonnen als je kunt aantonen dat je vader tot een van Nederlands beste elf voorleesvaders behoort. De wedstrijd wordt via amateurvoetbalclubs in heel Nederland uitgeschreven. Zo worden slim nieuwe doelgroepen bereikt anders dan via bedrijf, school, boekhandel en bibliotheek.

Het uiteindelijke effect van Vaders Voor Lezen zal natuurlijk pas over enkele jaren blijken. Maar het feit dat de breed gedragen campagne afgelopen juni de zevende Vaderdagtrofee heeft gewonnen en mensen uit alle lagen van de samenleving kennelijk tot (voor)lezen aanzet, stemt Maartje Bolt en Carlijn van Ravenstein optimistisch. De twee verwachten daarom dat een aantal voorleesbevorderende activiteiten blijvend zal worden georganiseerd. De voorleesservice voor bedrijven is daar wat de dames betreft één van. Ook hopen ze dat de Vaderweek in november met bijbehorend 'heerlijk voorleesavondje' en 'schoenboekje' een jaarlijks terugkerende gebeurtenis wordt. Met als boodschap: Vaders! Lees voor en scoor. ●●●

Voor alle informatie over de Vaders Voor Lezen-campagne en de actuele agenda: vadersvoorlezen.nl en leescoalitie.nl

Lezen is leuk

'Lezen is leuk' is een project dat taalontwikkeling van kinderen in krimpregio's stimuleert. Met steun van Stichting Kinderpostzegels kunnen de komende jaren honderd scholen worden ondersteund in het aanbieden van een rijke taalomgeving. Per school is er een bedrag beschikbaar van 4.500 euro dat wordt ingezet voor nieuwe bibliotheekboeken, nieuwe kasten en boekenbonnen voor de leerlingen. De eerste aftrappen vonden dit voorjaar plaats in Sluiskil en Veenendam, op 5 oktober is het de beurt aan basisschool De Meander in Reuver. Daar wordt 'Lezen is leuk' gevierd met een feestelijke bijeenkomst waarop de bibliotheekkasten zullen worden onthuld en kinderen met de ontvangen Boekenbonnen een boek kunnen aanschaffen bij de boekhandelaar die ter plekke aanwezig is. 'Lezen is leuk' is erop gericht de leesomgeving te verrijken en tegelijk een duurzame samenwerkingsrelatie te laten ontstaan tussen de boekverkoper, de aan de school verbonden leescoördinator en de leesconsulent van de bibliotheek, die de Bibliotheek *op school* op de betreffende locatie exploiteert. [A7] lezen.nl/lezen-is-leuk

Zilveren Griffels

Negen boeken zijn dit jaar bekroond met een Zilveren Griffel. In de categorie nul tot zes jaar zijn dat *De krijtjes staken*, een zwierig en geestig prentenboek van Drew Daywalt (De Fontein) en *Soms laat ik je even achter*, een subtiel prentenboek over de angst van een klein meisje, door Daan Remmerts de Vries (Querido). Voor boeken vanaf zes jaar ging Zilver naar het originele superheldenverhaal *Bruno wordt een superheld* van de Noorse schrijver en tekenaar Håkon Øvreås (Querido) en *Een afspraakje in het bos*, een leesboek over een vleermuis die op een blinddate gaat met een vliegend hert, van Sylvia Vanden Heede (Lannoo). In de categorie vanaf negen jaar kregen het hilarische *Hotel De Grote L* van Sjoerd Kuyper (Lemniscaat) en *De goochelaar, de geit en ik* van Dirk Weber (Querido) Zilver. In de categorie informatief vielen ook twee prijzen, voor het filosofische *Lieve Stine, weet jij het?* van Stine Jensen (Kluitman) en de schrijfcursus *Hoe ik per ongeluk een boek schreef* door Annet Huizing (Lemniscaat). De met de Woutertje Pieterse Prijs bekroonde dichtbundel *Doodgewoon* van Bette Westera (Gottmer) verdiende Zilver in de categorie poëzie. Tijdens het Kinderboekenbal op dinsdag 6 oktober wordt bekendgemaakt welke van de Zilveren Griffels Goud krijgt. [A7]

Boeken in het theater

Van september 2015 tot en met mei 2016 spelen Ottolien Boeschoten en Gerold Guthman de familievoorstelling *Iep!* (7+) naar het veelvuldig bekroonde boek van Joke van Leeuwen. *Iep!* gaat over Tine en haar man Warre, die in de struiken een vogelmeisje vindt. Het echtpaar besluit samen voor het wezentje te zorgen, maar ze ontwikkelt zich anders dan verwacht. Als Viegeltje op een dag is gevlogen, reizen ze haar achterna. De bewerking is in handen van Tom Sijtsma, Bruun Kuijt zal de regie verzorgen, Ascon Nijs is verantwoordelijk voor de vormgeving.

Theatergroep Kwatta en Theater Gnaffel spelen dit najaar *Perenbomen bloeien wit* (8+) naar de gelijknamige jeugdroman van Gerbrand Bakker. De tweeling Klaas en Kees en hun jongere broer Gerson spelen al heel lang 'zwart': een spel waarbij de belangrijkste regel is dat ze hun ogen niet mogen opendoen. Maar als op een zondagochtend de broers en de hond Daan in het autootje van hun vader stappen, verandert alles in één klap. *Perenbomen bloeien wit* wordt gespeeld met poppen en acteurs in een regie van Josep Hussaarts. De dubbele première vindt plaats op 26 september in Nijmegen en 27 september in Zwolle; daarna reist de voorstelling tot half december door Nederland. [A7] kikproductions.nl, kwatta.info, gnaffel.nl

FOTO TIBOR DIETERS

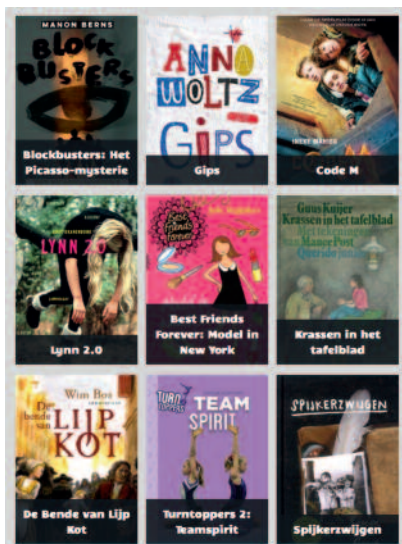

ILLUSTRATIE CESELI JOSEPHUS JILTA

Kinderboekenweektips

De Kinderboekenweek over natuur, wetenschap en techniek komt eraan. Drie boekentips voor weetgrage kinderen in de basisschoolleeftijd.

- Stijn noemt zichzelf uitvinder. In *Stijn, uitvinder, zet een tent op* bedenkt hij voor ieder probleem een handige of ongebruikelijke oplossing. Hij verandert de stem van de TomTom en maakt van de rivier een wildwaterbaan (René van der Velde & Georgien Overwater, Ploegsma, 7+).
- *Het waanzinnige boek over je lichaam* van het Australische duo Andy Griffiths en Terry Denton is een quasi non-fictie boek met nonsensicale feitjes. De harigste, meest explosieve en smerigste delen van het lijf komen uiteraard ruim aan bod (Lannoo, 9+).
- In *De maan-zaak* van Stuart Gibbs mag Dash drie jaar lang op Maanbasis Alfa wonen. Dat valt bar tegen. Alles op de maan is even krap, grijs en saai. Dat verandert wanneer een van de bewoners bij een nachtelijke maanwandeling stikt en Dash op zoek gaat naar de dader. Stuart Gibbs schrijft geestig en beschrijft tot in detail alle technische details van het leven in de ruimte en de ongemakken die leven bij geringe zwaartekracht met zich meebrengt (Van Holkema & Warendorf, 10+). [A7]

Jeugdliteratuur op het web

Dit najaar start Raadgedicht, een interactief poëzieproject voor leerlingen uit de bovenbouw van de basisonderwijs en de eerste klassen van het middelbaar onderwijs. Tussen 7 september en 16 november verschijnt er iedere maandag een nieuw raadgedicht online. Een van de cruciale woorden in het gedicht is afgeplakt en leerlingen mogen zich buigen over het ontbrekende woord. De vrijdag erop verschijnt de oplossing. Raadgedicht is een initiatief van Rian Visser; tien bekende Nederlandse kinderboekenschrijvers werken eraan mee, onder wie Ted van Lieshout, Hans Hagen en Edward van de Vendel. *Boekenbaas* is een experimenteel online tv-programma naar een idee van schrijver Marcel van Driel. Enthousiaste studenten van de Hogeschool voor Journalistiek pakten zijn idee op en gingen aan de slag met een pilotversie. Op Boekenbaas.nl is een eerste uitzending te zien, waarin de Boekenbaas een mysterieuze figuur is die zich laat informeren door zijn 'boekenbuddies'. Op de website zijn ook een aantal andere filmpjes te vinden, waaronder een interview met Maren Stoffels en een item rond *Virus* van Mirjam Mous. [A7] lezen.raadgedicht.nl, boekenbaas.nl

Filosoferen met kinderen

Zou filosoferen met kinderen een rol kunnen spelen bij leesbevordering? Filosoof en tekstschrijver Hanneke Martin legde die vraag voor aan twee docenten met ruime praktijkervaring in filosoferen met kinderen, Marja van Rossum en Anton van Deursen. In hun optiek kan filosoferen een rol spelen bij het stimuleren van de liefde voor literatuur, voor verhalen en het begrijpen van wat er gaande is in verhalen. Uit buitenlands onderzoek blijkt bovendien dat het filosoferen met kinderen vaardigheden als begrijpend lezen verbetert en de woordenschat verbreedt. 'Met een verhaal zit je meteen in het magische. Je spreekt kinderen aan in hun verbeeldingskracht, in het speculatieve denken,' aldus Marja van Rossum. Anton van Deursen heeft dezelfde ervaring: 'Een tekst kan de verbeelding veel meer bevorderen, laat meer interpretaties toe. Sommigen zeggen dat je helemaal geen stimulus nodig hebt voor een filosofisch gesprek, je kunt ook gewoon meteen beginnen. Maar als je met een stimulus wilt werken, zijn teksten, taal, verhalen en gedichten geweldig.' Het artikel 'Leesplezier, verbeeldingskracht en denklust' van Hanneke Martin is te raadplegen op de website van Stichting Lezen. [A7]

lezen.nl/leeslezier-verbeeldingskracht-en-denklust

San Francisco ligt aan

BOEKENTIPS – Met een Kinderboekenweek over wetenschap, natuur en techniek voor de boeg (7-18 oktober) verschijnen er veel kinderboeken rond het thema. Jelle Reumer, directeur van het Natuurhistorisch Museum in Rotterdam, hoogleraar paleontologie en columnist voor *Trouw*, las zich door een stapel heen en maakte een aanstekelijke selectie.

DOOR JELLE REUMER

Kinderen en wetenschap vormen een interessante combinatie. Zodra kinderen de wereld om zich heen gaan verkennen, worden ze gedreven door nieuwsgierigheid. Driejarigen kunnen vragen stellen die de meeste ouders niet weten te beantwoorden: 'Waarom is het gras groen?', 'Waarom is het water nat?', 'Wie was de eerste mens?' De antwoorden liggen verborgen in de fysica, de biologie, de paleontologie. Het zijn wetenschappelijke vragen en wetenschappers doen precies dat: vragen stellen. Net als kinderen; in zekere zin is een goede wetenschapper altijd een beetje een nieuwsgierig kind gebleven. Bij de meeste onderzoekers liggen hun wetenschappelijke wortels in hun jeugd, met ouders met een boekenkast, een onderwijzer met passie, een verrekijker, een microscoop of een visnet. En boeken. Boeken voor kinderen over wetenschap zijn het fundament van de universiteit en de vooruitgang.

Proefjesboek, Het wiskundehondje, De minireuzenmiereneter

Uitgeverij Nieuwezijds, die al jaren non-fictie voor volwassenen publiceert, stort zich met ingang van najaar 2015 op de markt voor kinderen. En meteen met drie erg fijne boeken, bundels van eerder verschenen en bewerkte stukjes van de website proefjes.nl en de kinderpagina van *NRC Handelsblad*. Het *Proefjesboek* laat 65 huis-, tuin- en keukenproefjes zien

die kinderen zonder al te veel gevaar zelf thuis kunnen doen. Hoe je zonder pijn en bloed een groot gat in je hand kunt maken waar je dwars doorheen kunt kijken bijvoorbeeld. Uiteindelijk gaat het om de vragen die de proefjes oproepen en om nadenken over de waarnemingen.

NRC-journalisten Margriet van der Heijden en Menno Steketeer bundelden hun aantrekkelijke kinderpaginastukjes over respectievelijk wiskunde en dieren; tweemaal 58 items om wiskundig precies te zijn. In *Het wiskundehondje* lees je wat een palindroomgetal is, dat je voor alles wel een formule hebt maar niet voor zoiets simpels als de omtrek van een elips, en hoe je kunt rekenen met hagelslag. *De minireuzenmiereneter* staat bol van leuke weetjes. De miereneters in Artis zijn pruteters en San Francisco ligt aan een haabaai met mensenetende engers. Tot nu toe liep dat goed af.

Ongelooflijk waar! Onvoorstelbare ruimtewetjes

Astronomie en quantumfysica vormen de voorhoede van de echte harde wetenschap. Quantumnatuurkunde gaat over het oneindig kleine; astronomie over het oneindig grote, verre en vaak onzichtbare deel van de werkelijkheid. Het zijn vakken voor nerds en wie zoiets moeilijks voor kinderen kan uitleggen verdient alle lof. Govert Schilling, de Mister Heelal van Nederland, kan dat. We lezen hoeveel kilo ruimtestof er dagelijks op aarde neerdaalt, dat je de oerknal kunt waarnemen op een 'sneeuwende' televisie, dat je een zwart gat kunt zien en wat het is, waarom het op de maan altijd volkomen stil is en dat de planeet Mercurius langzaam krimpt en daarbij verschrompelt als een oude appel. Ergens tussen Mars en Jupiter draait planetoïde nummer 10986 trouw zijn rondjes om de zon, astronomen hebben het rotsblok 'Govert'

een haai

genoemd. Die eer is Schilling gegund. Over astrologie en dat sterrenbeelden iets over je karakter zeggen, is Schilling erg kort: 'Het is bijgeloof.' Dat kan maar beter duidelijk zijn.

Vreemde vogels, bizarre beesten

Meer dan zeshonderd diersoorten, onderverdeeld in 41 families. Geen families zoals biologen die erkennen, maar wel logische groepen: de dieren met lange nekken, de architecten, de bosbewoners, de slimmeriken, de springers, de reizigers. Zo'n indeling is zeker voor kinderen minstens zo logisch als de wetenschappelijk gebruikelijke, en bovendien is de biologie ook ooit zo begonnen. En passant komen in het fraaie prentenboek *Vreemde vogels, bizarre beesten* diverse biologische begrippen voorbij, zoals domesticatie, vissen- en vogeltrek, en camouflage. Ook bedreiging (een pantheon aan bedreigde dieren kijkt ons met betraande ogen aan) en uitsterven komen aan bod, dat laatste inclusief de dodo, de mammoet en de dinosaurus. En fabeldieren: de yeti, de eenhoorn en de draak. Wat dat betreft is het een leuke knipoog naar de oorsprong van de taxonomie met de zestiende-eeuwse bestiaria, en dan een van de meer geslaagde soort, waar kleuters én (groot)ouders uren in kunnen verdwalen.

Waarom achtbanen te gek zijn

Boeken over het brein zijn in, zeker sinds het verschijnen van Dick Swaabs *Wij zijn ons brein* (waarvan een kinderversie van de hand van Jan Paul Schutten verscheen: *Jij bent je brein*). Het brein roept nog altijd veel vragen op, vooral over hoe het nou precies werkt en hoe het zit met de ziel en het bewustzijn. Die ziel komt niet ter sprake, maar verder behandelt dit goed geschreven boek zo ongeveer alle breinvragen en -weetjes die voor kinderen interessant zijn. We lezen over het nut van

fouten maken, de zin van slapen, waarom ongezond eten zo lekker is, wat alcohol doet, over spiegelneuronen en over pesten, het wij-gevoel van de voetbalfan en waarom inbrekers het soms van angst letterlijk in hun broek doen (of op het tapijt van het huis waarin ze zojuist inbraken). Alle vijftig hoofdstukjes zijn als 'waarom'-vraag gegeven, wat meteen de nieuwsgierigheid prikkelt. Er staat maar één echte vergissing in: omdat de 'goede vetten' die nodig zijn voor je hersenen onder andere in walnoten zitten schrijft de auteur: 'Niet zo toevallig dus, dat je hersenen zoveel op walnoten lijken.' Onzin natuurlijk, maar het doet aan de kwaliteit van dit leuke boek verder niet af.

Atlas, Het dierenboek

Deze twee enorme boeken, uitgegeven door Lannoo, zijn door hun omvang (27,5 bij 37,5 centimeter!) alleen geschikt om plat op tafel bekeken en gelezen te worden. *Atlas* is wat de naam zegt: een atlas van de hele wereld. Het is een kruising tussen een moderne atlas, zo'n zeventiende-eeuwse met zeemonsters en zeilschepen, en een piratenschatkaart uit een jongensboek. Ieder blad is een schitterende combinatie van een simpele landkaart met een enorme hoeveelheid getekende informatie. Frankrijk, bijvoorbeeld, toont Monet en Napoleon, de Eiffeltoren en het Laguiole-mes, truffels en wijngaardslakken, maar ook de Kanaaltunnel bij Calais en de Airbusfabriek bij Toulouse. Wie langer naar één kaart kijkt, ontdekt steeds weer nieuwe dingen. Zo leer je de hele wereld kennen! Minder geslaagd is *Het dierenboek*, dat een overzicht verschaft van het dierenrijk, van sponzen tot mensapen. De tekeningen van Karen Scott zijn erg fraai, maar de tekst van Jenny Broom wemelt van onjuistheden en zinloze weetjes. Dat krokodillen afstammen van boombewonende dino's is niet waar en dat een baltsende axolotl een hoeladansje uitvoert is irrelevant. Een kritische bioloog had hier een hoop aan kunnen verbeteren, waarmee het overigens prachtige boek veel aan waarde had gewonnen. ●●●

Proefjesboek, Arno Verweij. Nieuwezijds, € 16,95 (8+)

Het wiskundehondje, Margriet van der Heijden.

Nieuwezijds, € 14,95 (12+)

De minireuzenmiereneeter, Menno Steketee.

Nieuwezijds, € 14,95 (10+)

Ongelooflijk waar! Onvoorstelbare ruimtewetjes,

Govert Schilling. Luitingh-Sijthoff. € 15,99 (8+)

Vreemde vogels, bizarre beesten, Adrienne Barman.

Querido, € 22,50 (5+)

Waarom achtbanen te gek zijn, Esther Walraven & Elly Hees (ill.).

Het Spectrum. € 12,50 (10+)

Atlas, Aleksandra & Daniel Mizielinsky. Lannoo, € 24,99 (8+)

Het dierenboek, Jenny Broom & Katie Scott (ill.).

Lannoo, € 24,99 (8+)

Baby's, boeken en bibliotheken

EVALUATIE – BoekStart, het leesbevorderingsprogramma voor baby's, bestaat zeven jaar en is inmiddels stevig verankerd. Maar er blijft genoeg te doen. **Alle kinderen van nul tot vier jaar laten profiteren van BoekStart – hoe doe je dat? Hoe zorg je ervoor dat de aandacht voor het programma niet verslapt en jonge ouders naar de bibliotheek blijven komen? En hoe kun je nieuwe groepen ouders bereiken, die uit zichzelf de bibliotheek niet snel bezoeken?**

Tijdens de tweede landelijke BoekStart Inspiratiedag op 17 september komen deze en andere kwesties aan bod. Alvast een kort overzicht van de stand van zaken.

DOOR EVA GERRITS

Het mooiste babyboekje

Om uitgevers aan te sporen mooie babyboekjes te blijven uitgeven en ouders en medewerkers in de

kinderopvang te helpen goede boekjes te kiezen, organiseert BoekStart de verkiezing van het BoekStart Babyboekje van het Jaar. Deze boekenprijs voor de allerjongste categorie (nul- tot anderhalfjarigen) werd in 2013 voor het eerst uitgereikt ter gelegenheid van het Jaar van het Voorlezen en het destijds vijfjarig jubileum van BoekStart. Winnaar was *nijntje en de wilde dieren*. Voor deze tweede editie zal opnieuw een professionele jury (met juryleden uit de boekhandel, bibliotheek, kinderopvang en de journalistiek), onder leiding van opvoedcoach Tischa Neve, een shortlist van vijf titels samenstellen uit het totale babyboekjesaanbod van de afgelopen twee jaar. Het publiek kan stemmen; het boekje met de meeste stemmen wordt uitgeroepen tot BoekStart Babyboekje 2016. De uitreiking vindt plaats op de Negenmaandenbeurs in februari 2016.

BoekStart en BoekenPret samengevoegd

Nu BoekStart breed is ingevoerd, is de tijd rijp BoekenPret te implementeren in BoekStart. Beide leesbevorderingsprogramma's richten zich grotendeels op dezelfde doelgroep: respectievelijk kinderen van nul tot vier jaar en kinderen van nul tot zes jaar, hun ouders en pro-

professionals in de kinderopvang. BoekenPret wordt door een groot aantal gemeenten ingezet ter stimulering van de taalontwikkeling van jonge kinderen ter voorkoming van achterstanden. Dit in het kader van de voor- en vroegschoolse educatie (vve). BoekStart en BoekenPret vallen onder beleidsregie van Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek in het kader van Kunst van Lezen. De uitvoering van BoekStart is ondergebracht bij Stichting Lezen/Koninklijke Bibliotheek en BoekenPret bij Rijnbrink. De integratie van BoekStart en BoekenPret versterkt de educatieve rol van de bibliotheken in de voor- en vroegschoolse periode voor alle kinderen. BoekStart is voor alle kinderen, ouders en professionals en richt zich op bewustwording en stimulering; BoekenPret is voor kinderen met een vve-indicatie, ouders – gezinnen waar weinig aandacht is voor (voor)lezen – en professionals en biedt verdieping en intensivering. Beide programma's versterken elkaar. Integratie leidt tot kwaliteitsverbetering, en een bredere inzet van de BoekenPret-aanpak naast BoekStart door gemeenten en bibliotheken.

BoekStart Inspiratiebijeenkomst

De BoekStart Inspiratiebijeenkomst vindt plaats op donderdagmiddag 17 september in de RAI Amsterdam. Voor het volledige programma met alle sprekers en voor aanmelding (zolang er plaats is), kijk op boekstartpro.nl. Voor meer informatie over BoekStart, zie ook boekstart.nl.

BoekStart inspireert samenwerking

BoekStart stimuleert de rol van bibliotheken in het ondersteunen van de kinderopvang bij het opzetten van een rijke leesomgeving. Zo'n leesomgeving bevat onder meer een aantrekkelijke, actuele boekencollectie, een fijne (voor)leesplek en voldoende (voor)leestijd in alle groepen. Het betrekken van ouders blijkt in de praktijk vaak minder vanzelfsprekend. Toch horen betrokken ouders thuis binnen de doelstelling en aanpak van BoekStart in de kinderopvang – vooral ouders bepalen of kinderen lezers worden of niet. (Voor)lezende ouders hebben een positief effect op het welbevinden en de leesresultaten van kinderen. Thuis zelf lezen, voorlezen, praten over boeken, boeken cadeau geven en samen naar de bibliotheek of boekhandel gaan, zijn kenmerken van een positieve leesopvoeding.

De BoekStart Inloopochtenden in de bibliotheek Kampen vormen een succesvol voorbeeld van samenwerkende instanties die de ouderbetrokkenheid bij het (voor)lezen stimuleren. De bibliotheek organiseert ze samen met het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), de gemeente en de instellingen voor kinderopvang.

Een vrijwilligster op de lokale website kamperkracht.nl: 'De bedoeling is dat de mensen met elkaar in contact komen. Vroeger ging je op de koffie bij je buurvrouw en had je het over de kinderen en over van alles wat je deed. Nu kun je naar de BoekStart Inloopochtend. Hier spreek je andere mensen met jonge kinderen en kun je ideeën en tips uitwisselen. Er ontstaan regelmatig vriendschappen. Sommige mensen weten niet goed welk boekje geschikt is voor hun kind. We helpen hen dan met het uitzoeken van een boek. Een boek dat thuis enthousiast gelezen wordt, stimuleert om weer een nieuw boek uit te zoeken. Ik voel me enorm gewaardeerd als vrijwilliger, zowel door de ouders die komen als door de medewerkers van de bibliotheek en het CJG. Mooi dat ik op deze manier mensen bewust kan maken dat voorlezen belangrijk is.'

Politiek geeft versterking geletterdheid vorm

Na bekendmaking dit voorjaar van Tel Mee Met Taal, het actieprogramma waarmee het kabinet inzet op leesbevordering en de bestrijding van laaggeletterdheid, heeft de overheid nu ook gewaarborgd dat lezen en voorlezen structureel onderdeel gaan uitmaken van het beleid op consultatiebureau's, mbo-opleidingen en in het curriculum van lerarenopleidingen (pabo's). Moties waarin die maatregelen zijn opgenomen, zijn in juli aangenomen door de Tweede Kamer. 'Met het aannemen van deze moties wordt laaggeletterdheid aangepakt bij de wortel. Zo voorkom je dat kinderen school met een leesachterstand verlaten; een achterstand die later nauwelijks in te halen valt,' aldus Stichting Lezen-directeur Gerlien van Dalen. Met de aangenomen moties wordt de doorgaande leeslijn verder versterkt. Alle kinderen komen vanaf nul tot hun achttiende levensjaar – vanaf het eerste bezoek aan consultatiebureaus, via het basis-, voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs – ononderbroken in aanraking met lezen en leesbevordering. 'Door deze maatregelen kunnen we de professionals op consultatiebureaus en op scholen nog beter toerusten om alle kinderen te laten (voor)lezen,' stelt Van Dalen.

BoekStart stimuleert laagtalige gezinnen

Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat er significante verschillen zijn in het taalaanbod van ouders, met grote gevolgen voor de taalontwikkeling. Tegen de tijd dat ze drie jaar oud zijn, hebben kinderen van zwijgzame ouders dertig miljoen woorden minder gehoord dan kinderen van ouders die veel praten. Uit het dissertatieonderzoek van universitair onderzoeker Heleen van den Berg bleek dat vooral ouders van baby's met moeilijk gedrag kunnen profiteren van BoekStart – juist temperamentvolle kinderen hebben extra baat bij ouders die veel voorlezen en met hun kind praten. Adriana Bus, hoogleraar Pedagogiek aan de Universiteit Leiden, werkt samen met een team aan een project om het taalaanbod aan risicobaby's te verbeteren. In het project krijgen ouders inzicht in hun eigen taalgedrag om hen zo te motiveren mee te doen met projecten als BoekStart en de talige interactie met hun baby te vergroten. Het project wordt uitgevoerd in samenwerking met advies- en onderzoeksbureau Sardes en Stichting Jeugd en Samenleving JES Rijnland.

De kinderliteratuur als apotheek

Kan een boek je genezen als je ziek bent? Misschien niet letterlijk, maar dat lezen helend kan werken, wordt steeds breder ondersteund.

DOOR JOUKJE AKVELD

In een interview met het Amerikaanse magazine *The New Yorker* vertelde John Green vorig jaar zomer dat hij eens in de paar maanden skypt met zieke tieners. Green schreef met zijn verfilmde Young adult-hit *The Fault in Our Stars* (*Een weeffout in onze sterren*) het ultieme liefdesverhaal van twee opgroeiende pubers. Wat zijn boek bijzonder maakt, is dat zowel Hazel als Gus terminaal ziek zijn. De populariteit van *TFIOS* leidde tot aanvragen van zieke kinderen via de 'Make-A-Wish Foundation' voor een telefonische ontmoeting met de schrijver en skypesessies met jongeren die net als Hazel en Gus kanker hebben. 'Hi, ik ben Brittany,' stelt een van hen zich in het artikel aan Green voor. 'Ik ben vijftien en had dezelfde vorm van kanker als Gus. Het is geweldig hoe jij de angst, de humor en de echte pijn van een tiener met kanker hebt beschreven.'

Bibliotherapie

Kan het lezen van literatuur helpen als je ziek bent? Literatuurcriticus en schrijver Pieter Steinz, lijdend aan de spierziekte ALS, schreef ruim vijftig columns over 'Lezen met ALS' waarin hij boeken aan zijn ziekte relateerde. 'Literatuur is een *mood changer*,' constateerde hij in zijn column van 3 augustus, 'een tijdmachine, een touroperator, een herinneringsactivator. Maar kan ze ook daadwerkelijk troost bieden? (...) Kunnen boeken pijn stillen of wanhoop wegnemen? Kunnen ze je verzoenen met het feit dat je gaat sterven?' Steinz vindt het een lastige vraag, hoewel hij het schrijven over hem dierbare boeken als een vertroosting beschouwt.

De schrijvers Ella Berthoud en Susan Elderkin van *The Novel Cure* (2013) zijn optimistischer: 'lees & genees' luidt de opgewekte aansporing op het omslag van de Nederlandse vertaling *De boekenapotheek*. In hun medische handboek ('maar dan anders')

schrijven ze voor een keur aan kwalen vijfhonderdvijftig verschillende titels voor – de Nederlandse editie is door literair journalist Maarten Dessing voor een kwart aangevuld met Nederlandse en Vlaamse boeken. De twee Engelse bibliotherapeuten maken geen onderscheid tussen lichamelijke en emotionele pijn. ‘Wat je aandoening ook is, onze recepten zijn simpel: een boek (of twee) dat met regelmatige tussenpozen moet worden gelezen,’ schrijven ze in hun inleiding. ‘Sommige behandelingen zullen tot volledige genezing leiden. Andere bieden gewoon troost, laten zien dat je niet alleen bent. Allemaal zullen ze je symptomen tijdelijk verlichten, dankzij het vermogen van literatuur om af te leiden en je naar een andere plek te brengen.’ Inmiddels werken de twee aan een nieuwe uitgave die in 2016 moet verschijnen, dit keer toegespitst op kinderboeken: *A Spoonful of Stories*.

Lees-je-beter-register

Dat patiënten en de mensen in hun omgeving baat kunnen hebben bij het lezen van boeken over hun aandoening, was ook het uitgangspunt van de bijeenkomst die het Nederlands Letterenfonds deze zomer organiseerde. De middag was een gezamenlijk initiatief van verschillende instanties en personen, onder wie kinderneuroloog Irina Snoeck, hoogleraar jeugdliteratuur Helma van Lierop, schrijver en tekenaar Ted van Lieshout en Stichting Lezen, en richtte zich specifiek op de helende werking van kinder- en jeugdliteratuur. Want, zoals Van Lieshout het in een begeleidend schrijven stelde: ‘Steeds meer mensen ervaren dat het geneeskundig traject zo geïnstitutionaliseerd geraakt is en vaak zo eenzijdig gericht op het oplossen van een medisch probleem, dat de patiënt als mens met zijn persoonlijke omstandigheden en gemoed vrijwel buiten beschouwing wordt gelaten. Bij jeugdige patiënten zelfs nog meer dan bij volwassen patiënten, omdat kinderen (nog) niet altijd bij machte zijn om hun eigen omstandigheden te verwoorden.’

Doel van de middag was de grondslag te leggen voor een lees-je-beter-register (over de titel wordt nog beraadslaagd omdat sommige ziekten niet te genezen zijn): een vrij toegankelijke lijst met titels uit de jeugdliteratuur over ziektes en stoornissen. Niet alleen voor jonge patiënten, maar ook voor hun ouders en zorgverleners, omdat zulke boeken inzicht kunnen bieden in de gedachten van een ziek kind.

Dergelijke lijsten circuleren wel op internet, zegt Van Lieshout, maar ze zijn te zeer verspreid en vaak onvolledig, bovendien is niet altijd duidelijk om welke aandoening het gaat. Zijn eigen jeugdboek *Gebr.* bijvoorbeeld, over twee homoseksuele broers van wie er een sterft aan de ziekte van Wilson, was wel onder ‘dood’, homoseksualiteit’ en ‘rouwverwerking’ te vinden, maar niet onder ‘ziekte van Wilson’.

Dat zo’n register essentieel is, daarover zijn alle betrokkenen het eens. Onderzoek wijst uit dat fictie, meer nog dan non-fictie, lezers kan steunen bij het genezingsproces. Waar non-fictie vertelt óver de ziekte, zorgt fictie voor inleving. De zieke tieners die naar aanleiding van *The Fault in Our Stars* contact zochten met John Green voelden zich door zijn boek begrepen en gesteund. Niet omdat Green de werkelijkheid mooier maakte dan die was, maar omdat hij aan hun ziekte een met humor en compassie geschreven liefdesverhaal toevoegde en hun zo een basis bood voor hoop. Of zoals Hazel zegt over haar lievelingsboek waarin een meisje sterft aan leukemie: ‘Het is geen kankerboek, want kankerboeken zijn waardeloos.’ ●●●

Oproep

Heb je een boek gelezen dat niet in het register mag ontbreken? Mail dan titel, auteur, uitgever, jaar van uitgave, ISBN en beoogde leeftijds categorie naar leesjebeter@letterenfonds.nl. Vermeld daarbij de betreffende aandoening (of de symptomen als die niet wordt genoemd) en waarom dit boek volgens jou in het register thuishoort.

Boekentips

Ziek, Gideon Samson. Leopold, 11+ (ziekte niet nader benoemd, symptomen wijzen op leukemie)

Een weeffout in onze sterren, John Green. Lemniscaat, 14+ (kanker)

Bezoek van Mister P, Veronica Hazelhoff. Querido, 10+ (reuma)

Het Peergeheim, Harm de Jonge. Van Goor, 10+ (kanker)

Naar het ziekenhuis, Imme Dros & Harrie Geelen. Querido, 4+ (fistel)

Voor ik doodga, Jenny Downham. Atlas Contact, 14+ (kanker)

Kom niet dichterbij, Erna Sassen. Leopold, 13+ (anorexia)

Het kankerkampioenschap voor junioren, Edward van de Vendel. Querido, 14+ (kanker)

Gips, Anna Voltz. Querido, 10+ (afgesneden vingertopje, hartafwijking, premature baby, stomp trauma)

Auww!, Veronica Hazelhoff. Querido, 10+ (beenfractuur)

Een vader voor altijd, Dolf Verroen. Leopold, 9+ (kanker)

Perenbomen bloeien wit, Gerbrand Bakker. Cossee, 12+ (blindheid)

Lente, Derk Visser. Gottmer, 11+ (hersentumor)

Dit is geen dagboek, Erna Sassen. Leopold, 13+ (depressie)

Naar de top, Dan Gemeinhart. Lemniscaat, 10+ (kanker)

Gebr., Ted van Lieshout. Gottmer, 12+ (ziekte van Wilson)

Zeemist, Mariëlle van Sauers & Tineke Lemmens. Lemniscaat, 9+ (hersentumor)

Wonder, R.J. Palacio. Querido, 12+ (Treacher Collins syndroom)

Voetballen in de hemel, Anke Kranendonk & Peter-Paul Rauwerda. Lemniscaat, 7+ (kanker)

Achtste-groepers huilen niet, Jacques Vriens & Annet Schaap. Van Holkema & Warendorf, 9+ (leukemie)

Papa, hoor je me?, Tamara Bos & Annemarie van Haeringen. Leopold, 6+ (kanker)

De Noordenwindheks, Daan Remmerts de Vries. Querido, 10+ (huidaandoening en een niet nader benoemde ziekte)

Oscar en oma Rozenrood, Eric-Emmanuel Schmitt. Atlas Contact, 12+ (kanker)

Lezen in de klas

De brochure *Lezen in de klas* 2015-2016 is verschenen. De brochure biedt een handig overzicht van leesbevorderingsprojecten voor het voortgezet onderwijs van vmbo tot gymnasium. Zo is er voor eersteklasseers de voorleeswedstrijd Read2Me!, die in vier jaar tijd is uitgegroeid tot een aansprekende formule waaraan leerlingen uit alle provincies enthousiast deelnemen. Voor leerlingen in de onderbouw is er de Jonge Jury-nieuwe stijl met een multimediale website en wedstrijden via Facebook en Instagram. Ook voor leerlingen uit de bovenbouw van havo en vwo is er volop keuze, zoals Boekenweek Live!, een livestreamuitzending waarin leerlingen en schrijvers samen aan tafel gaan; De Inktaap, waarin schooljury's zich uitspreken over de boeken die zijn bekroond door de vakjury's van de grote literatuurprijzen; de Literatour, waarin jongeren parallel aan een vakjury kunnen stemmen op het mooiste boek van het voorafgaande jaar; de Poëzieweek, waarvoor uitgebreide lessuggesties beschikbaar zijn. *Lezen in de klas* biedt ook een overzicht van studiedagen, evenementen en relevante websites en is gratis te downloaden als pdf-document via lezen.nl en te bestellen tegen portokosten. [A7] [lezen](http://lezen.nl)

De Weddenschap

In De Weddenschap staat het enthousiasmeren voor lezen en boeken voorop. Ieder jaar beloven drie BN'ers om drie boeken te gaan lezen en dagen zij leerlingen van het vmbo uit om hetzelfde te doen. De persoonlijke boodschap over boeken trekt aarzelende lezers over de streep, zo bleek in voorgaande jaren. Ruim vijftiendertighonderd leerlingen schreven zich het afgelopen jaar in. De drie uitdagers van de editie 2015-2016 zijn acteur Jasper Gottlieb; Brownie Dutch, een Nederlandse zanger, muziekproducent, televisiepresentator en een grote naam in de hiphopscene; en Teske de Schep- per die al jaren een populaire blog heeft over beauty, lifestyle en fashion, Teskuh.nl. De Weddenschap gaat van start op 12 oktober en eindigt op 10 april 2016. Scholieren die zich aanmelden via de website, maken kans op een prijs. Er zijn individuele prijzen te winnen zoals een iPad, bioscoopbonnen, pretparkbonnen, boekverfilmingen op dvd en boekenpakketten. Leerlingen die in klassenverband meedoen, maken kans op een meet & greet met een auteur naar keuze. [A7] [lezen](http://lezen.nl)
deweddenschap.nl

FOTO JÖRGEN KOOPMANSCHAP

Stap op de Rode Loper!

Op 16 november 2015 vindt in Amsterdam de tweede editie plaats van *Stap op de Rode Loper!*, een festival rond lezen en letteren voor het vmbo. De afgelopen editie werd bezocht door duizend scholieren en tientallen schrijvers. Er waren onder meer voorleessessies, workshops, striptekenaars en verhalenvertellers. In de filmzalen van het Science Center NEMO en de OBA in Amsterdam werd een compilatie van Nederlandse boekverfilmingen vertoond en vertelden Mirjam Mous en Khalid Boudou over de verfilming van hun boeken. Op maandag 11 januari 2016 komt *Stap op de Rode Loper!* ook naar Groningen. Het Groninger Museum, het Nederlands Stripmuseum, Forum-Images en Bibliotheek Groningen leggen dan de loper uit voor vmbo'ers uit Groningen, Drenthe en Friesland. Inschrijven voor *Stap op de Rode Loper!* is mogelijk via de website. Ter voorbereiding van het evenement is lesmateriaal beschikbaar. In *Het boek van de schrijvers* is achtergrondinformatie plus een leestekst te vinden van twintig schrijvers die het festival bezoeken, onder wie Özcan Akyol, Mano Bouzamour, Danielle Bakhuis en Natasza Tardio. In het boek staan onderzoeksresultaten, kant-en-klare lesideeën, verwerkingsopdrachten en uiteenlopende tips. [A7] [lezen](http://lezen.nl)
stapopderodeloper.nl

FOTO JÖRGEN KOOPMANSCHAP

Week van het Nederlands

Van 10 tot en met 17 oktober 2015 vindt de eerste Week van het Nederlands plaats. Het motto van de eerste editie is 'Iedereen aan het woord'. Met dit initiatief wil de Taalunie aandacht vragen voor de meerwaarde van het Nederlands. In Vlaanderen en Nederland worden allerlei activiteiten georganiseerd die het belang en de rijkdom van het Nederlands

op een feestelijke manier zichtbaar maken. De Taalunie roept organisaties op om zich aan te sluiten en de activiteiten kenbaar te maken via de website. Het voorlopige programma is divers. Tijdens het taalcongres 'Taal schept kansen' in Brussel zullen beleidsaanbevelingen geformuleerd worden aan het Comité van Ministers. In Mechelen kan men vertoeven in een taalsalon. In Utrecht vindt een expertmeeting plaats rond het taalcurriculum van de toekomst. En in Aalst, Antwerpen, Gent en Hasselt is gratis taaladvies verkrijgbaar en kan men puzzelen op alternatieven voor 'onnodige' Engelse leenwoorden zoals 'speed daten.'

Denk aan oplossingen als flitsafspraak, partnerkoersen of spoedbabbel. [A7] [lezen](#)

weekvanhetnederlands.org

Over lezen gesproken

Op vrijdagmiddag 2 oktober organiseert Stichting Lezen 'Over lezen gesproken', een inspirerende studiemiddag voor vmbo- en mbo-docenten in het Beatrixgebouw van de Jaarbeurs Utrecht. Een van de sprekers is Koen Janssen, directeur van het Vakcollege Amersfoort, een vmbo-school waar men werk maakt van lezen. Piet Litjens van het Kennisinstituut voor Taalontwikkeling (iTITA) zal in zijn keynote-lezing aandacht vragen voor de substantiële groep leerlingen die gedemotiveerd het voortgezet onderwijs binnenkomt. Volgens Litjens is het van groot belang deze leerlingen opnieuw te enthousiasmeren voor lezen. 'Vaak haakt deze groep al halverwege het basisonderwijs af, teleurgesteld in het eigen kunnen. Ze vergelijken zichzelf met leeftijdgenoten, denken: ik kan dat toch niet, houden op met lezen en dat vertaalt zich bijna altijd in een minder resultaat op de Cito-toets. Zo komen ze terecht op het vmbo. De uitdaging is om deze groep zichzelf te laten herontdekken en ze weer met plezier aan het lezen te krijgen,' aldus Litjens. Op de studiemiddag worden ook praktische workshops gegeven over spreken over teksten. De middag wordt afgesloten met een optreden van thrillerschrijfster Mel Wallis de Vries. Deelname kost 65 euro; studenten van de lerarenopleiding Nederlands betalen 25 euro. Aanmelden voor de dag kan via Lezen.nl [A7] [lezen](#)

Het Jonge Jury Boekengenootschap

De Jonge Jury is van start gegaan met voor het tweede jaar een Jonge Jury Boekengenootschap. De vijf leden van het genootschap tippen, samen met twintig professionals uit het boekenvak, ieder een boek dat een plek krijgt in de campagne. Frédérique Doek (15 jaar) koos voor *Onder de ketchupwolken* van Annabel Pitcher, een verhaal over Zoe die brieven schrijft aan een ter dood veroordeelde moordenaar. Frédérique: 'Wat een bijzonder boek. Het heeft een link met het gewone leven en soms denk je zelfs dat je een gewoon meidenboek aan het lezen bent, maar toch is het misdaadachtig. Het heeft een paar vreemde twists.' De andere tips van het Genootschap zijn *Broederband 5 – De schorpioenberg* van John Flanagan, *I Love Liv 4 – Bekenntnissen van een professionele puber* van Marlies Slegers, *Lijfstraf* van Elle van den Bogaart en *Moord op school* van Rom Molemaker. Het Jonge Jury Boekengenootschap vertegenwoordigt de Jonge Jury. Het afgelopen schooljaar namen veertienduizend leerlingen deel aan de campagne en brachten zij hun stem uit op hun favoriete boeken. [A7] [lezen](#)
jongejury.nl

LEESFANATEN – Volgens de cijfers lezen Nederlandse middelbare scholieren steeds minder en beleven ze er weinig plezier aan. Intussen is er een groeiende groep jongeren voor wie lezen onderdeel is van hun lifestyle. Waar zijn zij te vinden en wat doen ze?

DOOR ANNEMARIE TERHELL

‘Reading is for

Joost Zuiderduijn (blogger, 20)

‘Ruim een jaar geleden ben ik begonnen met bloggen, enthousiast geworden door boekenblogs van anderen. Bijna klaar met mijn examens, dacht ik: straks heb ik tijd, een mooie kans om te beginnen.

Het duurde even voor ik een goede lay-out vond en de techniek onder de knie had, maar echt moeilijk was het niet.

Ik lees enorm veel en schrijf ook veel recensies. Dit jaar doe ik mee aan de Goodreads Book Challenge 2015, waarin je jezelf uitdaagt een leesdoel te halen. Binnen vijf maanden was ik de honderd boeken gepasseerd! Soms sta ik zelf versteld van hoeveel ik kan lezen. Het is een stuk ontspanning, even helemaal in iemand anders zitten, je eigen problemen vergeten. Een leven zonder boeken kan ik me niet voorstellen. Ik plan mijn tijd heel goed om lezen te combineren met werk en mijn studie economie en bedrijfseconomie.

Als ik vakantie heb, schrijf ik wel een of twee keer per dag op mijn blog ook over andere onderwerpen, zoals tv-series, muziek en films. Ik blijf maar doortypen!

Als blogger is het belangrijk dat je je onderscheidt. Je moet proberen het persoonlijk te maken. Zelf schrijf ik stukjes zoals ‘Bekentenissen van een fanboy’ met grappige opsommingen van tics die mijn boekverslaving met zich meebrengt. Daar krijg ik dan leuke reacties op. Onderling zijn boekbloggers hecht, we volgen elkaars websites en dit jaar ben ik met een groepje bloggers naar de YALC, de Young Adult Literature Convention, in Londen geweest. Het zou echt leuk zijn als zoiets ook eens in Nederland wordt georganiseerd: een groot evenement voor young adult-fans.’ ●●●

Joost is te vinden op: nerdygeekyfanboy.nl

Favoriete websites: zonenmaan.net; cravingpages.nl; adorablebooks.nl; ohmybook.nl

Julia Mestrum (fangirl, 17)

‘Het beste boek ooit? *Fangirl* van Rainbow Rowell. Zó uit het leven gegrepen! Het gaat over “fandoms”, over “fanfictie”, over hoe je het fandom verwerkt in de rest van je leven. Cath (de hoofdpersoon)

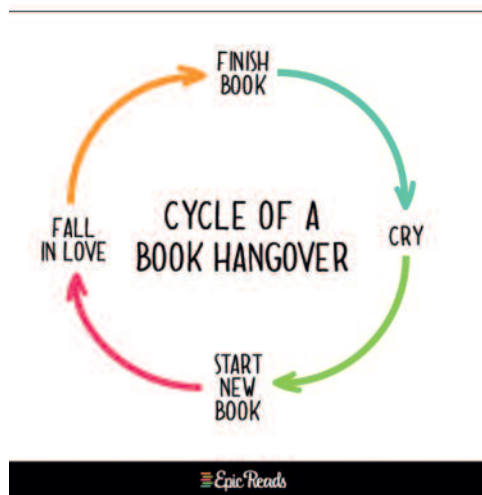
is fan van Simon Snow, een populaire serie geschreven door Gemma T. Leslie. Ze brengt al haar tijd door met (her)lezen en over Simon chatten op fora. Ik kon me zo goed in haar verplaatsen! Als je ergens heel erg fan van bent, wordt dat onderdeel van jezelf. Heel grappig: over Simon Snow (een fictieve serie) is ook fanfictie geschreven, best wel chill.

Ik schrijf zelf geen fanfictie, ik lees het wel – maar ik begin er altijd pas aan als ik het originele boek uit heb. Bij fanfictie gaat het om het gevoel dat er nog een stukje boek is als je die laatste pagina dichtslaat. Dat je nog even in die wereld kunt blijven.

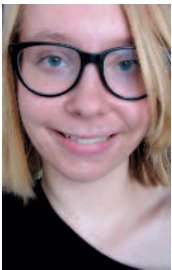
Boekenblogs bezoek ik niet superv vaak, soms wel websites van schrijvers, zoals Lisette Jonkman, en natuurlijk Rainbow Rowell. Vooral naar de updates over haar nieuwste boek *Carry on*, dat in oktober verschijnt, kijk ik uit. Verder houd ik van heel verschillende boeken. Sarah Mlynowski en John Green vind ik heel goed. Maar ook *Birk* van Jaap Robben en *Een bijna volmaakte vriendschap* van Milena Michiko Flašar vond ik bijzonder. Nu lees ik *Pindakaas en sushi* van Roderick Leeuwenhart, over populaire Japanse cultuur. Het speelt zich af op een Nederlandse anime-conventie. Ik houd van Japanse dingen: cartoons, maar ook van cosplay, waarbij je je favoriete personages uitbeeldt. Met een vriendin ben ik een keer verkleed gegaan als Cath en haar vriendin Reagan.’ ●●●

Favoriete websites: lisettejonkman.nl; rainbowrowell.com; epicreads.com

awesome people'

Jacoline Maes
(online recensent, 17)

'Het begon een aantal jaar geleden, toen ik op internet surfde en op YouTube filmpjes over Engelse en Amerikaanse young adult terechtkwam. Er ging een wereld voor me open! Ik werd lid van

goodreads.com en youngadult.nl, ging meediscussiëren. Het is zo leuk om te zien wat anderen lezen, om mensen te leren kennen met dezelfde passie! Met sommige online vrienden ben ik goed bevriend geraakt, we zoeken elkaar ook op. In 2014 besloot ik mijn eigen blog te beginnen: Wereld achter Woorden. Gemiddeld lees ik zo'n tien, vijftien boeken per maand. Ik houd op mijn website lijstjes bij en schrijf recensies. Het leukste van bloggen vind ik de reacties die je op stukjes krijgt. Er ontstaat interactie. Door al die verschillende meningen ga je zelf ook weer anders naar een boek kijken.

Vorig jaar werd ik gevraagd of ik recensies wilde schrijven voor De Leesfabriek. Daar plaats ik nu zo'n twee recensies per maand. Wat ik erg leuk vind aan De Leesfabriek is dat het zo divers is. Mijn lezen is het afgelopen jaar erg veranderd, ik ben veel meer Nederlandse literatuur gaan lezen. Op een gegeven moment vond ik al die *dystopian young adult* te veel op elkaar lijken en ben ik verder gaan zoeken. Ik kwam terecht bij *Voetlicht* van Marieke van der Pol en *Huid en haar* van Arnon Grunberg en wilde die boeken ook gaan bespreken. Bij De Leesfabriek kan dat! Het is young adult naast Nederlandse literatuur, allerlei genres door elkaar. De groep recensenten is groot en heel verschillend, zowel in leeftijd als in smaak. Die mix mis ik vaak op andere websites.' ●●●

Jacoline is te vinden op wereldachterwoorden.wordpress.com en deleesfabriek.nl.

Favoriete websites: doorellis.nl; ilsetenhavewordpress.com; watermelilian.nl; tessaheitmeijer.com

Online young-adult-abc

- **Boekbloggers:** houden een persoonlijke website bij waarop ze berichtjes plaatsen en bespreken wat ze hebben gelezen.
- **Boekvloggers/booktubers:** maken filmpjes waarin ze over hun leesdrift vertellen. Populair zijn themavideo's ('Weekly Wrap Up', 'Series I am definitely not going to finish' of 'Book Hauls' – het laten zien van boeken die je net hebt gekocht of gekregen). Hebben meestal een eigen YouTube kanaal-waarop kijkers zich kunnen abonneren.
- **Veelgebruikte Engelse termen,** afkomstig uit het Engelstalige young adult-circuit zoals 'awkward' (ongemakkelijk; refereert vaak aan puberaal gestuntel van personages) en 'awesome' (cool in de overtreffende trap; jezelf zijn, je dromen najagen; onweerstaanbaar zijn). 'Reading is for awesome people' is een veel gebezigde uitspraak. Uitgeverij Blossom Books verkoopt linnen tasjes met die spreuk.
- **Fandoms:** plekken waar bewonderaars van (een) serie(s), schrijver(s) of genre(s) elkaar ontmoeten. Sommigen schrijven zelf verhalen rond hun favoriete boeken of series, waarin ze de bestaande personages opvoeren: **fanfictie** of kortweg **fanfic**, vaak voorzien van een sub-jargon van afkortingen waarmee karakters, situaties en andere bekend veronderstelde zaken worden aangeduid. Bij populaire series uitgemond in een eigen canon: **fanon**.
- **Fictie schrijven en online publiceren** kan natuurlijk ook, bijvoorbeeld op Wattpad, waar jongeren een groot publiek van gelijkgestemden kunnen bereiken. Het hebben van duizenden volgers is geen uitzondering, boeken worden soms wel miljoenen keren door anderen gelezen/bekeken. Een succesvol voorbeeld: **Sara-Bookz** (de veertienjarige Sara Zonneveldt) die onlangs een contract kreeg aangeboden bij uitgeverij Van Goor.

Nederland Leest

‘Eén maand, één auteur, één boek.’ Onder die noemer vindt van 1 tot en met 30 november voor de tiende keer Nederland Leest plaats. De leescampagne van de CPNB en de Vereniging Openbare Bibliotheken viert haar jubileum met het (Zeer) Korte Verhaal (zkv). Korte verhalen schrijver A.L. Snijders stelt een bundel samen van korte verhalen uit de Nederlandse literatuur, aangevuld met eigen zkv's waarin hij op de gekozen verhalen reageert. Gedurende de maand november ontvangen leden van de deelnemende bibliotheken het boek gratis. Op 18 november vindt in de Openbare Bibliotheek Amsterdam Nederland Leest Live! plaats, gepresenteerd door Arie Boomsma. Bovenbouwscholieren uit het hele land gaan met elkaar en met A.L. Snijders in gesprek over Snijders' verhalenbundel. Op de speciale docentenwebsite vinden docenten achtergrondinformatie en lesteps bij het boek. Ook Bulkboek haakt aan bij het korte verhaal. In samenwerking met uitgeverij De Bezig Bij wordt de Verhalenbank gelanceerd, een site en een app die het korte verhaal digitaal in de klas willen brengen. [JA] lezen.nederlandleest.nl/school/2015/live, bulkboek.nl

Jan Wolkers Prijs

Voor het derde jaar wordt de Jan Wolkers Prijs uitgereikt. Tijdens een speciale uitzending van het radioprogramma *Vroege Vogels* op 18 oktober wordt bekendgemaakt welk boek is bekroond als het beste Nederlandstalige natuurboek van het jaar. De prijs is een initiatief van het Wereld Natuur Fonds, *de Volkskrant* en *Vroege Vogels*. ‘Juist in een land waar niet heel veel natuur meer is, maar dat wel een grote culturele traditie en verbondenheid heeft met de natuur, is behoefte aan gepassioneerde groene boeken,’ aldus de site van *Vroege Vogels*. ‘De naam Jan Wolkers Prijs geeft bovendien aan dat humor en wat dwarsigheid kunnen meewegen in de beoordeling.’ Op de longlist staan vijftien titels. Opvallend is de diversiteit aan genres: van poëzie en kinderboek tot roman, reisverhaal en veldgids. Jurylid en weduwe van Jan Wolkers Karina Wolkers: ‘Het klinkt mooi, de Jan Wolkers Prijs. Nou was Jan nogal ambivalent wat prijzen betreft, maar deze zou hij heel mooi hebben gevonden.’ De prijs bestaat uit een geldbedrag van € 5.000,- en een originele tekening van de winnaar, gemaakt door Siegfried Woldhek. Kijk voor de longlist op de website. [JA]

vroegevogels.vara.nl

ILLUSTRATIE SIEGFRIED WOLDHEK

MAAND van de GESCHIEDENIS oktober 2015

Maand van de Geschiedenis

Oktober is de Maand van de Geschiedenis, dit jaar met het thema ‘Tussen droom & daad’. Tijdens het historische evenement organiseren honderden organisaties op het gebied van geschiedenis, cultuur en actualiteit activiteiten voor een breed publiek. De Rotterdamse burgemeester Ahmed Aboutaleb werd gevraagd het boek voor de Maand van de Geschiedenis te schrijven. In het essay, getiteld *Droom & Daad*, onderzoekt Aboutaleb de wegen naar een wij-samenleving. Zijn stelling is dat we veel kunnen leren van zowel de dromers als de doeners. Mensen met moed, doorzettingsvermogen en opofferingsgezindheid. De boodschap van Aboutaleb is: we kunnen elkaar helpen de weg te vinden, want de weg van dromen naar daad is de weg van ‘ik’ naar ‘wij’.

Op zondag 25 oktober wordt de winnaar van de Libris Geschiedenis Prijs 2015 bekendgemaakt tijdens een live uitzending van radioprogramma *ovt*. Op 31 oktober organiseert het Rijksmuseum de Nacht van de Geschiedenis. Verder worden er specials op tv uitgezonden, staan bijlagen van kranten in het teken van geschiedenis en richten historische websites themadossiers in. [JA]

Het essay wordt uitgegeven door de CPNB en is in oktober te koop voor € 2,95.

maandvandegeschiedenis.nl

Hans Dorrestijn: boek & tentoonstelling

‘Als iemand de kunst van het lijden verstaat dan is het wel Hans Dorrestijn. Eind dit jaar brengt het museum een tentoonstelling over deze – in eigen woorden – “brekebeen die het ver heeft geschopt”.’ Aldus het Letterkundig Museum op 16 juni op Facebook, de dag dat de schrijver 75 werd. Op 10 december opent een expositie over zijn werk, maar deze maand verschijnt bij uitgeverij Rubinstein al *De kunst van het lijden*, een schrijversportret in woord en beeld, samengesteld door het Letterkundig Museum in samenwerking met Dorrestijn. ‘Leven en werk van Hans Dorrestijn in 14 statiën, zonder dat de dood erop volgt. Maar natuurlijk wel verrijzen, laat dat maar aan Hans Dorrestijn over. In 14 korte hoofdstukken – rijk geïllustreerd met vele foto’s en documenten uit het archief van de schrijver – ontrolt zich de kunst van het lijden. Of het lijden van de kunst,’ vermeldt de uitgeverij. Deze maand is Dorrestijn bovendien te zien in een documentaire met dezelfde titel als het boek, die op het filmfestival in Utrecht in première zal gaan. De documentaire is ook als dvd bijgevoegd bij het boek. [JA]

De kunst van het lijden, boek + dvd, diverse auteurs. Rubinstein, € 24,95
letterkundigmuseum.nl

Nominaties Inktaap 2016

De Inkttaap is een literaire jongerenprijs waarbij leerlingen uit Nederland, Vlaanderen, Suriname en Curaçao worden geconfronteerd met de keuze van de jury's van de ECI Literatuurprijs (*Oorlog en terpentijn*, Stefan Hertmans), de Gouden Boekenuil (*Orgelman*, Mark Schaevers), de Libris Literatuur Prijs (*Ik kom terug*, Adriaan van Dis) en de nominatie uit het Nederlandstalige deel van de Cariben (*Vervoering*, Shantie Singh). Uit deze titels kiezen jongeren hun winnaar die De Inkttaap 2016 wint. Voor deze nieuwe editie zijn enkele veranderingen doorgevoerd om het project beter te laten aansluiten op het lesprogramma. Zo wordt onderscheid gemaakt tussen de kernelementen van De Inkttaap (het lezen en beoordelen van de boeken) en optionele onderdelen, zoals slotdebatten en blogs. Elke jury kiest zelf welke activiteiten in haar programma passen. Daarnaast is de leesperiode verlengd: sinds 1 september zijn de e-boeken en lesmodules beschikbaar, de deadline voor de juryrapporten is verplaatst naar 1 maart 2016. Tijdens de slotmanifestatie op 14 maart in de Doelen in Rotterdam wordt de winnaar bekendgemaakt. Deelname aan De Inkttaap kost € 10,- per leerling. [JA] ixen.nl

inktaap.org

Nieuwe thriller Helen Vreeswijk

‘Ik schrijf over misdaad die door kinderen of tegen kinderen wordt gepleegd,’ zegt Helen Vreeswijk op haar site. ‘Onderwerpen die mij boeien en zelfs mij soms nog versteld doen staan. Want lezen is weten, weten is herkennen, herkennen is voorkomen.’ Onder tieners is haar populariteit groot. Bijna 35 jaar werkte Vreeswijk in verschillende functies voor justitie. De ervaringen die ze daar opdeed verwerkte ze in haar misdaadverhalen. Inmiddels zijn er meer dan driehonderduizend exemplaren van haar boeken verkocht en vindt in 2016 de première van haar eerste boekverfilming plaats: *De kick*. Maar eerst verschijnt deze maand Vreeswijk's nieuwe thriller. *Bloedbroeders* gaat over de zestienjarige Reza die met zijn familie tijdelijk naar Nederland komt om een faillissement van het restaurant van zijn oom te voorkomen. Die oom zit in de gevangenis, zijn twintigjarige zoon Ayaan heeft de leiding overgenomen. Maar Ayaan heeft weinig met het restaurant. Liever wil hij snel veel geld verdienen. Plannen voor een beroving heeft hij al zorgvuldig uitgewerkt. Het enige wat hij nog mist is een handlangster. En wie is daar beter voor geschikt dan zijn neef Reza? [JA]

Bloedbroeders, Helen Vreeswijk. Van Goor, € 15,- (14+)
helenvreeswijk.nl

‘Ook het lezen van gedichten is werk’

FOTO: KOOS BREUKEL

DICHTERSMISSIE – Ze wil het hele land de beste gedichten leren lezen: Dichter des Vaderlands Anne Vegter, of ‘dichter van dienst’ zoals ze zichzelf ook wel noemt. Ze is nu net over de helft van haar termijn. ‘Er zijn achthonderd mensen die dichtbundels kopen in Nederland. Ik wil de rest ervan overtuigen dat die écht iets mist.’

DOOR PJOTR VAN LENTEREN

Sinds twee jaar is dichten werk geworden voor Vegter. Als Dichter des Vaderlands heeft ze het zes dagen per week druk. Speeches schrijven, optreden op radio en televisie, columns, essays, gelegenheidsgedichten. ‘Feestje, opening van *you name it?* Ze weten me allemaal te vinden. Als ik dit van te voren had geweten, had ik een assistent gevraagd. Het is dat mijn man heeft willen optreden als huisvader en persoonlijk reisbureau, anders was ik gek geworden.’

Toch klinkt de carrière van de rooie domineesdochter die in 1989 per ongeluk spetterend debuteerde met het nonsensicale kinderverhaal *De dame en de neushoorn* en daar tot haar eigen verbazing gelijk een Woutertje Pieterse Prijs mee won, vooral als een mooie droom. Ze publiceerde nog vier goed ontvangen prozateksten en evenveel dichtbundels en vestigde zich na een intens artistiek krakersleven in Utrecht met haar man en drie zoons in Rotterdam. ‘Daar kon je je twintig jaar geleden nog lekker verloren voelen.’

Tot ze een etentje kreeg aangeboden om over een eervolle aanbieding te praten. Ze dacht dat het om het stadsdichterschap van Rotterdam zou gaan en was van plan daar vriendelijk voor te bedanken. ‘Maar die meneer kwam voor iets heel anders. Iets wat ik niet had kunnen bedenken.’

Kun je jezelf zijn als Dichter des Vaderlands?

‘Nee. Ik vertegenwoordig nu iets wat groter is dan ik ben. Dat is raar. Ik ben dus eigenlijk juist niet mezelf. De dichteres Anne Vegter en de Dichter des Vaderlands komen elkaar in het voorbijgaan wel eens tegen, maar eigenlijk te weinig. Ik verover een nieuwe ruimte met de gereedschappen die ik heb en kijk wat er gebeurt.’

Werk je heel anders?

‘Absoluut. Bij poëzie is tijd het filter. Je laat dingen liggen en herschrijft versie na versie. En dan kopen met een beetje geluk achthonderd liefhebbers je bundel. Nu gebeurt er iets belangrijks en dan knal je er meteen wat uit. Heel Nederland leest

mee. De discussie of het wel poëzie is wat de Dichter des Vaderlands schrijft heb ik vrij snel losgelaten. Ik doe nu even wat anders, met een hoger doel: aandacht voor de poëzie als geheel.'

En dan sta je ineens bij Pauw met een gedicht over MH17.

'Ik had niet echt de tijd om me op te winden en ik was toen al anderhalf jaar Dichter des Vaderlands en dan ben je het wel gewend. Eerlijk gezegd was ik vooral bezig met de autocue. Wat een rotting is dat. Rolt je gedicht langs in hele grote letters zonder witregels of interpunctie en je moet maar gewoon zeggen wat er staat. Naar is dat.'

Wat was het lastigste moment?

'De eerste keer, bij een bijeenkomst met het Koninklijk Huis en vertegenwoordigers uit de Eerste en de Tweede Kamer. Moet je een gedicht maken over bestuurlijke stabiliteit in het democratisch bestel. Ik vergeleek de samenleving met een mierenhoop en beschreef hoe de organisatie in de genen van de mieren zit en bestuur er eigenlijk nauwelijks nodig is en ik zag dat mijn gedicht niet zo in de smaak viel. Verkeerd ingeschat.'

Wanneer deed je het nu echt goed, vond je zelf?

'Begin juli mocht ik in *Met het Oog op Morgen* een radiodebat inleiden over vluchtelingen. Daar had ik me extra goed op voorbereid, ik heb een nicht die in Libanon gevluchte Syriërs opvangt en daar heb ik anderhalf uur mee gebeld. Anders ga je maar weer van die voor de hand liggende meninkjes opschrijven. Daarna heb ik een gedicht gemaakt over mensen die na de Apocalyps van Nederland op het strand staan te wachten op hun bootje. En gelukszoekers worden genoemd. Daar was zelfs die vvd'er Wiebes even stil van.'

Vind je het moeilijk om moralistisch te zijn?

'Thuis natuurlijk niet, maar in gedichten wel. Daar had ik altijd een broertje dood aan. Zeker toen ik debuteerde was dat gewoon iets wat je niet deed, als kunstenaar. Maar ook dat heb ik losgelaten. Ja, ik schrijf nu wel eens moralistische gedichten en ik ben links.'

Je gaat volgend jaar op tournee en langs scholen, gedichten uitleggen.

'Niet alleen het schrijven van gedichten is werk, ook het lezen ervan. Daar ben ik zo langzamerhand wel achter. Heb je de hele dag gewerkt, moet je 's avonds wéér aan de slag. Ik snap wel dat daar dan wat tegenover moet staan. Het moet dus de moeite waard zijn om het te doen. Dat is het ook, maar lang niet iedereen is daarvan overtuigd en lang niet iedereen heeft de middelen, de *tools*, om uit een gedicht te halen wat erin zit. Of het geduld om erop te wachten.'

Waarom je druk maken om zoveel mogelijk mensen aan het lezen te krijgen?

'Misschien hierom: mensen die denken dat gedichten moeilijk zijn en ze daarom links laten liggen, die missen echt wat. Je kunt in de gekste werelden terecht komen met een gedicht. Gedichten kunnen niet troosten, denk ik, maar wel nieuwe kanalen openen in je hoofd en je anders naar dingen helpen kijken.'

En over twee jaar weer gewoon Anne Vegter?

'Geen idee. Daar heb ik nog geen helder beeld van. Nee, ik denk dat ik niet meer dezelfde zal zijn. Ik zou het nog wel heel mooi vinden om voor het einde van mijn dienst die twee Annes samen te brengen en volgens mijn eigen poëtica iets voor Nederland te schrijven. Dat is me nog niet gelukt. Of anders geformuleerd: ik maak er een lange omweg naartoe. Dat zou een mooi hoogtepunt én afsluiting zijn.' ●●●

Wat doet Anne Vegter als Dichter des Vaderlands?

Behalve veel openingen, lezingen, optredens en gelegenheidsgedichten maken toerde Vegter met band langs festivals en maakte ze een bloemlezing met gedichten vanaf de jaren zestig die geschikt zijn voor bijzonder gelegenheden: *Je bent mijn liefste woord*. Grote dingen die er nog aankomen zijn een zeshonderd meter lang gedicht langs een nieuwe kade in Nijmegen, een leestour langs scholen met collega-dichters uitmondend in een groot lerarencongres over het lezen van gedichten en een tweewekelijkse column in *NRC* waarin ze steeds een ander gedicht uitpluist. Net als op de achterkant van dit magazine van Stichting Lezen gedurende de rest van haar regeerperiode.

Christine de Boer (links) en Yentl Schieman

DE HORRORVOORKEUR VAN TWEE LIEFLIJKE LIEDJESMEISJES

Het muzikaal absurdistische cabaretduo Yentl en De Boer (Yentl Schieman (1986) en Christine de Boer (1983)) ontmoette elkaar in de klas op de Kleinkunstacademie. In 2013 wonnen ze de jury- en publieksprijs op het Amsterdam Kleinkunst Festival. Het afgelopen jaar brachten ze hun debuutalbum *De Plaat* uit, waarvan 'Ik heb een man gekend' werd bekroond met de Annie M.G. Schmidtprijs voor het beste theaterlied van het seizoen. Vanaf september reizen ze door het land met hun nieuwe programma *De snoepwinkel is gesloten*.

DOOR JOUKJE AKVELD

Duister & griezelig

Christine: 'Vroeger gingen we met m'n moeder nog echt naar de bibliotheek. Mijn zus was een boekenwurm, die nam stapels mee naar huis. Ik was meer een ravotkind, altijd buiten aan het spelen, muziek aan het maken – maar ik las wel.'

Yentl: 'Bij mij waren het m'n ouders die me stimuleerden om te lezen. Ik groeide op in Zeeland, twee keer per jaar gingen we naar Rotterdam voor nieuwe kleren, van m'n moeder moest ik dan ook een boek kopen. Ik las vooral veel griezelverhalen, van Paul van Loon heb ik echt gesmikkeld.'

Christine: '*Meester van de zwarte molen* was lang een lievelingsboek, dat heb ik wel twintig keer herlezen. Pas begon ik er weer in, gek genoeg vond ik er niets meer aan. Een andere favoriet was *Ik mis je, ik mis je!* van Peter Pohl. Over een een-

eiige tweeling van wie de één verongelukt en hoe de ander dan verder moet, zo triest. Het zegt misschien iets over ons, dat we als kind van die duistere verhalen lazen.'

Yentl: 'Dat donkere, horrorachtige zit ook in onze voorstellingen, vooral in de sketches.'

Christine: 'Eigenlijk is het meer horrorkitsch; een beetje goor, enge mannetjes en bizarre figuren, dat vinden wij leuk, misschien wel juist als contrast met de lieflijkheid van onze liedjes.'

Herzberg & Harry

Christine: 'In mijn eindexamenjaar wist ik dat ik naar de toneelschool wilde. Voor Nederlands bedacht ik een thema dat daarbij aansloot: de toneelteksten van Judith Herzberg. Het waren er genoeg om m'n lijst mee te vullen, maar eigenlijk sloeg het nergens op, al die toneelstukken van een schrijfter die ik nauwelijks kende zonder er ooit een van in het theater te hebben gezien en waarvan ik nauwelijks iets begreep.'

Yentl: 'Van het lezen voor de lijst herinner ik me eigenlijk alleen dat ik voor Engels alle delen van Harry Potter las – in het Nederlands. Hoe ik dat met die vertaalde namen heb gedaan, weet ik niet meer.'

Christine: 'Mijn leraar was onder de indruk van m'n leeslijst, ik denk vanwege m'n eigenzinnigheid en waarschijnlijk had hij al die toneelteksten zelf niet gelezen om mijn mondeling

goed te kunnen beoordelen – hoe dan ook haalde ik een goed cijfer. Maar op de toneelschool werd ik afgewezen. Ik ben naar het buitenland gegaan en daarna communicatie gaan studeren. Pas drie jaar later durfde ik opnieuw auditie te doen, toen werd ik aangenomen. Achteraf gezien maar beter; die eerste keer was ik veel te jong.’

Yentl: ‘En je had mij nooit ontmoet.’

Annie M.G. Schmidt (schrijfster & prijs)

Yentl: ‘Mijn moeder was kleuterjuf en las alles voor van Annie M.G. Schmidt.’

Christine: ‘Mijn ouders haatten Annie – die haakten af op dat fuck fuck fuchsia. Ik ontdekte haar pas aan het eind van mijn middelbare school toen ik ook liedjes van Paul van Vliet ging luisteren.’

Yentl: ‘Tijdens een auditie voor de vooropleiding zong iemand “Red mij niet” van Maarten van Roozendaal. Oóóh! dacht ik, dat soort verhalende liedjes bestaat dus ook.’

Christine: ‘Dat verhalende zit ook in onze eigen liedjes, in die zin kun je ze kleinkunst noemen. Maar met mensen als Drs. P of Kees Torn voel ik weinig verwantschap. Ik bewonder de technische kant, maar De Jeugd van Tegenwoordig en Typhoon, die vind ik écht heel cool. Wij zitten niet dagenlang te broeden op het perfecte rijm, maar we zijn op zoek naar echtheid. Vaak beginnen we met een gevoel of een zin. Juist als die zin net niet lekker in het metrum past kan het iets interessants opleveren, zo begon ook ons met de Annie M.G. Schmidtprijs bekroonde “Ik heb een man gekend”.’

E-reader

Christine: ‘Ik lees de laatste tijd weer heel veel.’

Yentl: ‘Ik helemaal niet.’

Christine: ‘Nog steeds het liefst over moord, dood en ellende.’

Yentl: ‘Daar vertelt ze mij dan over.’

Christine: ‘Onlangs, m’n vriend was niet thuis, begon ik in *Stalker* van Lars Kepler. Over een vrouw die alleen thuis is en wordt gestalkt. Ze probeert zich nog op te sluiten in de badkamer maar te laat, heel eng. Vannacht belandde ik weer in zo’n bloederige rotscène, toch moet ik dan doorlezen, soms zelfs wel twee keer.’

Yentl: ‘Ik ben op dit moment meer van de series. *Breaking*

Bad, Mad Men, er is weinig wat ik niet heb gezien. Mijn ouders zijn nog steeds fanatieke lezers, mijn moeder leest zelfs tijdens het eten, dat snap ik echt niet.’

Christine: ‘Dat onze ouders altijd lezen was ook omdat er niet veel anders was.’

Yentl: ‘En aan films en series kon je niet zo makkelijk komen als nu.’

Christine: ‘Sinds twee jaar lees ik van de e-reader, een cadeautje toen mijn rol in *Soldaat van Oranje* ophield.

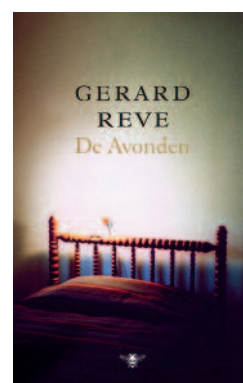
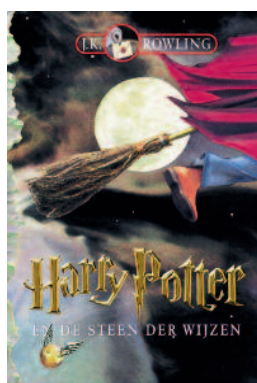
Aanvankelijk was ik er niet van, maar inmiddels vind ik het heel handig. De batterij gaat lang mee, er zit een lichtje op en de e-books-shop geeft tips op basis van wat je al hebt gelezen. Het enige is dat je het fysieke beeld van een boek kwijtraakt. Toen ik in de boekhandel op zoek ging naar *I Am Pilgrim* herkende ik het niet – lezend op de e-reader had ik me niet gerealiseerd dat het zo dik was.’

De avonden

Yentl: ‘Op de Kleinkunstacademie kregen we eens de opdracht een week lang iets te doen wat we altijd al van plan waren geweest maar waar het nooit van was gekomen. Voor mij was dat Gerard Reve lezen. Ik begon in *De avonden*, maar vond het heel zwaar – omdat er niets in gebeurde, omdat die hoofdpersoon alleen maar een beetje rondloopt. Ik was negentien, twintig jaar, voelde me die week echt een beetje depressievig. Misschien zou het nu anders zijn. Toen ik nog thuis woonde gaf mijn moeder me de gedichten van Toon Hermans. Ze las ook Youp van ’t Hek en Kees van Kooten, die ben ik ook gaan lezen, meer omdat zij ze aandroeg dan om iets anders. Ik vond die boeken niet grappig, snapte ze ook niet – als je te vroeg aan iets begint komt het niet binnen.’

Christine: ‘Een tijd geleden begon ik in *Congo* van David Van Reybrouck, later ben ik er ook weer mee gestopt – het is een biografie van een land, best taai voor iemand die van moordverhalen houdt.’

Yentl: ‘Mijn moeder is opgehouden me boeken op te dringen, maar als mijn vader naar Amsterdam komt laat hij soms iets achter wat hij mooi vindt. Zo las ik *De schaduw van de wind*, een boek waar ik zelf niet snel aan zou beginnen, maar waar ik meteen in zat. Thuis, naast mijn bed, ligt nu ook een stapeltje.’ ●●●

'KINDEREN STAAN OPEN'

EEN KIJKJE IN HET ATELIER VAN KARST-JANNEKE ROGAAR – Niemand kan met zoveel vaart, souplesse en raffinement een kinderhand nabootsen als Karst-Janneke Rogaar, vindt schrijver Simon van der Geest. Samen schreven en illustreerden ze het Kinderboekenweekgeschenk 2015, *Per ongelukt!*, en bedachten ze fantastische uitvindingen die zo aan een kinderbrein lijken te zijn ontsproten.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Het atelier waar Karst-Janneke Rogaar werkt ligt verscholen achter een poort en een rommelige binnentuin in Amsterdam Oud-West. Het is een gedeelde werkplaats. Links wordt een fotoshoot voorbereid, rechts staat een studio vol lampen en ergens daartussenin past precies Rogaars computer. Naast het bureau ligt een flinke stapel ruitjespapier met ingekleurde blokjes – het zijn de tekeningen die ze maakte voor het Kinderboekenweekgeschenk *Per ongelukt!* en de bijbehorende app, die het verhaal vertellen van een jongen met een hoofd vol fantasie en een moeder in de gevangenis.

Basale bouwstenen

Ruitjespapier is voor kinderen iets van de wereld van volwassenen, legt ze uit. 'Het heeft dezelfde geheimzinnigheid als een multimap met velletjes. Als kind vind je dat toch prachtig? Ik ontdekte dat je door het inkleuren van ruitjes heel goed licht kunt laten stralen, het is veel sferischer dan bijvoorbeeld een lijntekening. Het refereert aan wetenschap, doet ook denken aan Minecraft (een computerspel dat populair is bij jonge kinderen, AT). Ik vind het heel tof dat kinderen dat accepteren, die basale bouwstenen. Dat ze helemaal geen behoefte hebben aan het hyperrealisme en de glijgerigheid van Pixar. Kinderen staan open voor welk beeld dan ook.'

Emotie

Ze leerde Simon van der Geest kennen tijdens een drietal opdrachten voor het literaire kindertijdschrift *BoekieBoekie*. Hij vroeg haar in 2011 om *Spinder* te illustreren met een kinderhand. Met balpen legde ze de insectenverzameling van hoofdpersoon Hidde vast. 'Dat was enorm bevrijdend om te doen. Ik kan me nog heel goed herinneren wat ikzelf tekende toen ik tien was en waar dat misging. Er zit heel veel werk in dat boek, al zou je dat misschien niet denken. De compositie is precies uitgedokterd maar het ziet eruit alsof het zo uit de losse hand is getekend.' Die kindertekeningen komen terug in *Per ongelukt!*, waarin over ieder piefje en tandwielkje is nagedacht. 'Simon is heel precies. Zijn vader is natuurkundige en met hem heeft hij nagerekend hoeveel helium er nodig is om de ballon de lucht in te krijgen.'

Veelzijdigheid

Kindertekeningen zijn niet haar enige specialiteit. Uit Rogaars portfolio blijkt een enorme veelzijdigheid. Ze werkt zowel in opdracht als autonoom als illustratrice, kunstenaar en grafisch ontwerper, en tekent live tijdens muziekvoorstellingen. Recent was ze te zien als oorworm in een muziektheatervoorstelling van het Amsterdam Baroque Orchestra onder leiding van Ton Koopman. 'Tekenen op muziek vereist timing. Het moet gelijk bij de eerste streep duidelijk zijn waar je heen wilt, anders leidt het af van de voorstelling. Als je het goed doet vormen lijn, ritme en muziek een choreografie. In *Oorworm* vroeg regisseur Dagmar Slagmolen mij om mee te spelen. Tekenen en spelen bleek een hele toffe combinatie van vertellen. Alleen achter je computer is illustreren een eenzaam beroep. In het theater krijg je direct reactie op wat je maakt.' ●●●

UIT: Online tekening zonder einde

UIT: *Per ongelukt!*

Karst-Janneke Rogaar (Wageningen, 1975) studeerde in Londen aan de Art Academy en vervolgde haar studie aan de Rietveld Academie in Amsterdam. In 2000 studeerde ze af en ging ze aan de slag als zelfstandig gevestigd kunstenaar. Ze werkte aan diverse projecten, waaronder *Kings for Breakfast*, een lange lijntekening die over twee dummy's doorloopt, waarvoor ze putte uit haar eigen visuele geheugen. In 2006 debuteerde ze als kinderboekenillustrator in *De toverfluit* (2006), een luisterboek van Frank Groothof, dat ze illustreerde op verzoek van uitgeverij Nieuw Amsterdam. In dezelfde serie verschenen ook *Gilgamesj* en *Orpheus en de Hellehond van de Hades*. In 2008 maakte ze het prentenboek *Kip en mannetje Bib*. Op Tumblr is een van haar vrije projecten te zien: [Online tekening zonder einde](http://Online-tekening-sonder-einde.karst-janneke.nl). karst-janneke.nl rogaar.tumblr.com

Docent Arnold Kuijpers omringd door leerlingen van het Candea College in Duiven

'WAT JE GEEFT, KRIJG

VIDEOFILMPJES VOOR NEDERLANDS – 'Flipping the Classroom', het omdraaien van het traditionele schoolmodel (kennisoverdracht vindt thuis plaats, huiswerk op school, zie kader), is een hype in het bèta-onderwijs, maar ook het schoolvak Nederlands kan ervan profiteren. Twee docenten vertellen over hun experimenten. DOOR ANNEMARIE TERHELL

EDUCATIEF LESGEVEN MET INHOUD

Arnoud Kuijpers, docent Nederlands bij het Candea College in Duiven, geeft les aan bovenbouw havo en vwo. Hij maakt zelf instructievideo's voor zijn leerlingen en is initiatiefnemer van de gedeelde Google drive map voor docenten Nederlands. Door luisteraars van het KRO-radioprogramma De Taalstaat werd hij verkozen tot 'Beste leraar Nederlands van 2015'.

'Onderwijsvernieuwing is een passie. Al sinds mijn stagejaar ben ik daarmee bezig, probeer ik mijn lessen Nederlands zo interessant mogelijk te maken door creatief te zijn met opdrachten, filmpjes te laten zien. Die afwisseling houdt ze geboeid. In de klas ontstaat een flow, een gevoel van: we gaan lekker werken, we gaan ervoor. In een gedeelte van mijn lessen werk ik volgens het principe van "Flipping the Classroom". Thuis mogen ze filmpjes bekijken, waarin stof wordt uitgelegd. In de les gaan we daar dieper op in. Inmiddels heb ik zo'n 75 video's gemaakt over onderwerpen als: spelfouten, formuleringfouten, leesvaardigheid, schrijfvaardigheid, examenstof. Sommige gaan over grappige onderwerpen, bijvoorbeeld hoe het komt dat Nederlands zo'n moeilijke taal is. Ik heb geen achtergrond in videobewerking, en heb alles zelf uitgevogeld. Tijdrovend, maar ik word er steeds handiger in.

De meest gehoorde vraag is: kijken ze ook? Dat weet je natuurlijk nooit zeker, maar je hebt het groepsproces mee. Ik vertel ruim van tevoren wat we gaan doen in de komende periode, ze hebben alle tijd om thuis de opgegeven filmpjes te bekijken. Wie dat niet heeft gedaan, wordt in de les vaak een beetje ongemakkelijk, gaat zich buitengesloten voelen. Dat stimuleert om het toch van tevoren te bekijken. Leerlingen

zijn behoorlijk conservatief, merk ik, de lesmethode is hun bijbel – het boek waar alles in staat. Dat ik dat loslaat, vinden ze eng. Vaak willen ze toch een goed cijfer halen, dus gaan ze erin mee.

In de evaluatie zie ik vaak bemoedigende opmerkingen terug als "uw lessen zijn altijd afwisselend".'

Lesmateriaal delen

'Mijn doel is: educatief lesgeven, dat de inhoud staat. Dat kan natuurlijk op heel veel manieren, maar ik probeer het anders dan mijn docenten vroeger. Dat het veel tijd kost, zie ik als een investering. Het betaalt zich weer terug. Vroeger kreeg je nooit te zien waar leraren Nederlands op andere scholen mee bezig waren, er was alleen contact met je eigen sectie. Nu hebben we een actieve Facebookgroep met ruim vijfendertighonderd leden. Elke dag verschijnen er tientallen vragen en posts, zo wordt er heel veel met elkaar gedeeld. In januari van dit jaar heb ik het initiatief genomen tot een Google drive map voor docenten Nederlands, waarin lesmateriaal gedeeld kan worden. Dat is aangeslagen als een tierelier. We begonnen met honderd bestanden, op het moment staan er ruim twaalfhonderd bestanden in, door iedereen te raadplegen. Docenten hebben niet zoveel tijd, op deze manier raken ze gestimuleerd om eens verder te kijken en zelf ook te delen. De winst is groot: je komt in aanraking met nieuwe ideeën, en wat je geeft krijg je ook weer terug. Het is een nieuwe ontwikkeling in het onderwijs, die je zelf op gang kunt brengen. Op zo'n manier maken we met zijn allen één heel grote methode.'

youtube.com/user/MrArnoud18

De vlog van docent Jörgen Apperloo van het Fioretti College in Lisse

JE OOK WEER TERUG'

ALLEEN NOG LAPTOPS IN DE KLAS

Jörgen Apperloo is sinds twee jaar werkzaam als docent Nederlands op het Fioretti College in Lisse. Op zijn kanaal Vlogboek post hij inspirerende en afwisselende filmpjes, waarin hij in vijf à zes minuten steeds drie Nederlandse romans bespreekt om leerlingen in hun literatuurkeuze te ondersteunen.

'Het idee om filmpjes te maken voor de literatuurlijst, kwam op toen in een uitzending zag van *Zomergasten*, waarin Ionica Smeets een vlog liet zien van schrijver John Green. Daar heb ik het idee gepikt. Ik liep al langer rond om iets te doen met de literatuurlijst voor de bovenbouw, omdat ik merkte dat leerlingen met tegenzin voor de lijst lezen. Vaak beginnen ze nog wel met optimisme, maar halverwege maakt het enthousiasme plaats voor tegenzin. Ze vervallen nogal snel in boeken die thuis in de kast staan en haken dan af. Frustrerend. Volgens mij is het belangrijk dat ze zelf een keuze maken voor een boek. Op het moment dat ik die VlogBrothers zag, viel alles samen: als ik eens filmpjes ga maken over literatuur, dan weten ze beter waaraan ze beginnen.'

Vermakelijk filmpje

'In september 2014 ben ik begonnen en heb ik mezelf als doel gesteld om iedere week een filmpje te maken. Dat is gelukt, er zijn er nu 42. Per video bespreek ik drie titels, waaronder een klassieker en een nieuwe roman. Het doel is om een vermakelijk filmpje te maken, ondersteund met uitspraken van recensenten. Ik mix er ook populaire cultuur doorheen, zoals muziek- en filmfragmenten. Terloops probeer ik wat termen of motieven te noemen, zodat ze er ook wat van opsteken. De eerste tien filmpjes heb ik nog even voor mezelf gehouden. Na nummer tien heb ik er meer bekendheid aan gegeven. Ook leerlingen van andere klassen komen nu naar me toe om te vertellen dat ze de filmpjes hebben bekeken, en ik weet dat een aantal andere scholen ze ontdekt heeft – al kan dat nog veel breder. Dat is een kwestie van tijd, waarschijnlijk. Of het Nederlands onderwijs verouderd is? Dat zou ik niet zomaar zeggen. Wel zie ik dat er weinig aan de lesstof is veranderd in de loop der jaren. Het zou efficiënter kunnen. Digitale toepassingen kunnen daarbij helpen, al kost het wel geld om apparatuur aan te schaffen en te onderhouden. Idealiter zie ik alleen nog iPads of, liever nog laptops in de klas. Hoe snel dat zal gaan, is grotendeels afhankelijk van middelen. Daarvoor zal toch steun en geld van bovenaf moeten komen.' ●●●

vlogboek.wordpress.com

Flipping the Classroom

'Flipping the Classroom' is een uit Amerika overgewaaid term waarmee wordt bedoeld dat het traditionele leermodel wordt omgedraaid. In plaats van op school vindt kennisoverdracht thuis plaats door instructievideo's of andere online-middelen. De vrijgekomen tijd maakt het mogelijk om de stof in de klas te verwerken en opdrachten te maken, bijvoorbeeld in groepjes. Voordeel van deze methode is dat het leren meer tijd- en plaats-onafhankelijk wordt, en dat de docent kan sturen in het verwerkingsproces.

In de technische vakken is deze manier van lesgeven en de productie van instructievideo's al ver uitgewerkt. De TU Delft biedt bijvoorbeeld een 'online learning'-programma aan, waaraan studenten van over de hele wereld gratis kunnen deelnemen. Jelmer Evers, docent geschiedenis aan de UniC in Utrecht, houdt een blog bij over zijn ervaringen met onderwijsvernieuwing door middel van video's. Hij onderscheidt verschillende lesvormen, van 'simple flip', 'complex flip' tot 'voorbij de flip', waarin leerlingen individueel keuzes kunnen maken in hun leerproces. jelmerevers.nl

Eergisteren en morgen, met vissen

Tijd

is de naam die we geven
aan degene die in nat
cement trapte,
lang geleden, en ons zodoende nooit verlaat
in het heden.

Begrijpen

is moeilijk;
omhelzen nog zwaarder.

De wind fluit door de peulen
zoals het geheugen
door pixels.
Het noemt herrijzenis
bij de naam als een beeld,
een compleet dorpje bestaat
in een aquarel
– het sleepnet wordt gelicht –
vanuit de diepte van het water.

Er wordt een cd-opname
gegraveerd
op de bodem van een meer;
de concentrische kringen
van maalkolken

zingen
in mijn vingerafdruk.

© Charl-Pierre Naudé
Vertaling: Alfred Schaffer
Uit: *Terras* #08 'door de nacht'
tijdschriftterras.nl

Er bestaan medicijnen met vertraagde afgifte. Het retard-medicijn valt langzaam uit elkaar in de gebruiker. Gedurende de dag heeft de pil langer effect. De ingrediënten van een gedicht werken ook zo. Poëzie lezen is slikken, dan proeven. Dat is het effect van de ingebouwde lees-vertrager in een gedicht. Op deze plek peur ik elk kwartaal in zo'n retard-gedicht. Leve de duurzaamheid.

DOOR ANNE VEGTER

De titel is het eerste gereedschap dat dit gedicht je aanreikt. 'Eergisteren en morgen' zou op verleden en vooruitzicht kunnen zinspelen. Bij 'met vissen' denk je al snel aan een smakelijk geschilderd stilleven met vissen, als in de zeventiende eeuw.

Het gedicht opent met het woord 'tijd' en eindigt met het woord 'vingerafdruk'. Die twee spannen een net dat de overige drieëntwintig regels samenhoudt. 'Begrijpen is moeilijk' zegt de tweede strofe. Het gedicht erkent je probleem! Maar er staat: 'omhelzen nog zwaarder.' Zo bijt de strofe in de eigen staart als een vreemd diertje dat rondjes draait op z'n plek. Daar krijg je cirkels van op de vloer. In het gedicht is dat de vorm die je almaar terugziet. Elke gedachte krinkelt, naar binnen, naar buiten. Almaar grotere cirkels op het water tot de vreemde vormen in de huid van onze vingertopjes. In strofe één wordt een oud spoor gevonden. Een voetafdruk in cement blijft zichtbaar. Let op het woord 'trapte'. Het is de enige vervoeging in verleden tijd in het gedicht. Let op de woorden 'heden' en 'geheugen'. Het gedicht doet helemaal niet moeilijk. Alles staat er gewoon in. Het reikt een methode aan. Het is een geheugentrainer. Let op het woord 'tijd'. Er worden sporen gezocht die reiken van nu naar een begin. Begin van wat? Roept de aquarel een beeld terug van het Grote Scheppen? Een woord als 'herrijzenis' staat er vast niet zomaar. Herhaling van beweging, cirkels in de tijd.

Door een digitaal beeld extreem te vergroten houd je de pixels ervan over. Dat biedt een plaatje zonder vorm, waarbij elk bestanddeel te zien is als een eigen kleur. Je ziet waaruit een geheel is opgebouwd. Er rijst een nieuw beeld.

Mij lijkt dit een gedicht dat in ruimte en tijd de verbindingen zoekt tussen het uiterst persoonlijke en het verleden. De cirkelvormige lijntjes op je vingertoppen zijn per persoon uniek. Daar kom je niet vanaf. Je wereld verandert, maar de persoonlijke codes van afkomst staan in je vingers 'gegraveerd', als geluid gebrand in een cd. De dichter test ons. Waren we het vinyl soms al vergeten? Gedichten van de Zuid-Afrikaanse dichter Charl-Pierre Naudé refereren aan de context waarbinnen ze ontstonden. Dat kan de sociale werkelijkheid zijn van Zuid-Afrika, als in verbinding tussen identiteit en geschiedenis. 'Tijd' en 'vingerafdruk'. Zijn regels hebben de neiging een beetje te zweven. Dat is mooi. Voor een geheugenexperiment moet je een beetje durven trippen.